

Universitätsbibliothek Mannheim

Marci Tullii Ciceronis liber De fato

Cicero, Marcus Tullius

Parisiis, 1552

urn:nbn:de:bsz:180-digad-9778

✿ MARCI TVLLII CICE-
RONIS LIBER
DE FATO.

IN EVNDEM COMMENTA-
rius, Adriano Turnebo auctore.

P A R I S I I S, M. D. LII.

Apud Adrianum Turnebum typographũ Regium.

Ex priuilegio Regis.

MARCI TULLII CICERO
RORNI LIBER
DE PATO.

IN EVIDEM COMMENTA-
tus Adriano Tuncbo auctore.

PARISIIS M.D.LII.

Apud Adrianum Tuncbum typographi Regium.

Ex privilegio Regis.

3

M A R C I T V L L I I C I C E R O N I S
L I B E R D E F A T O .

In eundem commentarius Adriano Turnebo auctore.

V I A pertinet ad mores, quos ἠθῆ
Græci vocant (nos eam partem philo-
sophiæ de moribus appellare sole-
mus: sed decet augmentem linguã La-
tinam nominare moralem) explican-
da vis est ratioque enūciationum, quæ Græci ἀξιωμα-
τικὰ vocant, quæ de re futura quum aliquid dicunt, deq;
eo quod possit fieri aut non possit, quàm vim habeât,
obscura quæstio est, quàm τῶν ἐπιδικατῶν appellant, to-
tâque est λογικῆ, quam rationē differendi voco. Quod
autem in aliis libris feci, qui sunt de natura Deorum,
itêmque in iis quos de diuinatione edidi, vt in vtrâque
partem perpetua explicaretur oratio, quo facilius id à
quoque probaretur, quod cuique maximè probabile vi-
deretur, in hac disputatione de Fato, casus quidã ne fa-
cerem impediuit. Nã quum essem in Puteolano, Hir-
tiusque noster Cõsul designatus iisdem in locis, vir no-
bis amicissimus, & iis studiis in quibus nos à pueritia vi-
ximus, deditus, multum vnà eramus, maximè nos qui-
dem exquirentes ea consilia quæ ad pacem & ad con-
cordiam ciuium pertinerent. Quum enim omnes post
interitum Cæsaris nouarũ perturbationũ causæ quæ-
ri viderentur, hisque esse occurrendum putarem,

A ij

omnis ferè nostra in his deliberationibus cōsumebatur oratio: idque & sæpe alias, & quodam liberiore quàm solebam, & magis vacuo ab interuentoribus die, quum ille ad me venisset, primò illa quæ erant quotidiana, & quasi legitima nobis de pace & de ocio.

Quia pertinet.) Per scriptis ià tribus à Cicerone de natura Deorū libris, absolutāq; de Diuinatione duobus libris disputatione, nūc quæstio nē de Fato adiungit, vt totus ille philosophiæ locus pertractat⁹ sit. Pertinet autē, vt ait, ad partem illā philosophiæ quæ hominū mores studiāque conformat. Erāt autem duæ apud Philosophos affines & propinquæ scholæ, de quibus magnis contentionibus altercabantur: vna *περὶ εὐδαιμονίας*, id est de Fato, quæ ad mores pertinebat: altera *περὶ δυνάμεως*, id est de eo quod fieri potest, aut nō potest, quæ ad dialecticam spectabat. vtraque quæstio eum ad scribendū impulit. Est autem hæc continuatio sine principio, vt totus liber lacerus & mutilus & lacinosus passim est. Neq; enim mihi persuadere possim, Quia, primordium libri apud Ciceronē esse. suspiciōnē auget, quòd in libris scriptis sic reperi: Quia pertinet ad mores, quos ἠθῶς illi vocāt: vt aliquid antecessisse verisimile sit. Nā ad absolutiōnē sententiæ aliquid deest: verbi gratia, De fato nobis scribendū est, quia pertinet ad mores. Reperi apud Macrobiū locū quēdam festiuū ex hoc de Fato libro, quē subscribere visum est. Nā cum esset apud se ad lacum Auernū Scipio, vnāque Pontius, allatus est forte Scipioni acipenser, qui admodum rarò capitur, sed est piscis, vt ferunt, in primis nobilis. Cū autem Scipio vnum & alterum ex iis qui eum salutatum venerant, inuitasset, pluresque etiam inuitaturus videre tur, in aurem Pontius, Scipio, inquit, vide quid agas: acipenser iste paucorum hominum est. Pertinet autem hæc quæstio ad mores, quia si fatum est, cum in nostra potestate nihil relinquatur, nullus vel laudi, vel vituperationi locus erit: neque nobis vlla libera susceptio, aut voluntarium officium supererit, nulla præceptio proderit.

Moralem.) Nomen istud vt nouum & insolens reformidat. tum enim primum nouabatur.

Explicanda.) Libri scripti habent pendente sententia, Explicādāq;.

Vis ratiōque enūciationum.) Qua de re parum inter Chrysippum & Diodorū conueniebat, quemadmodum Cicero scribit in epistola quadam ad Varronem: *Περὶ δυνάμεως* me scito καὶ Διόδωρον χρῆναι. quapropter si venturus es, scito necesse esse te venire: sin autem non es, ἢ δὲ ἀδυνάτων est te venire. Nūc vide, vtra te κρείσσις magis delectet, καὶ εὐνοῦται.

ne, an hæc quam noster Diodotus non concoquebat. Sed de his etiam rebus, ociosi cum erimus, loquemur. Hoc etiam κατὰ Χρυσίππην δῶραπὴν est. Locus autem intelligendus est de iis enunciationibus quæ de futuro aliquid, cuius necessarius euentus esse non videtur, pronuntiat, vt, Sedebis, nõ sedebis: & in proximo exemplo, De iis rebus loquemur: vt si quis locum propius perspiciat, is statim nihil à Cicerone cõmissum intelligat. De iis autem pronuntiatis sic iudicabat Diodorus, vt id solũ fieri posse diceret, quod aut esset verũ, aut futurũ esset verum, vt quicquid futurũ esset, id fieri necesse esset: quicquid futurũ non esset, id fieri non posset: Chrysippus autem ab eo dissentiens, quæ non essent futura, posse tamen fieri dicebat.

Ἀξιωματὰ.) Vocabulum Stoicum. Stoicorũ enim dialectica Cicero- nis ætate florebat. Aristoteles ἀπὸ φαντασίων appellat.

Quam vim habeant) Vtrumne quod futurum dicunt sit necessariũ, vt vult Diodorus: an fieri possit vt non eueniat, vt censet Chrysippus.

Totãque est λογική.) Id est, tota istius ἀπὸ δῶραπὴν quæstionis explicatio dialectica quædam est. Locus etiam iste ab Aristotele in libro de Interpretatione tractatur. idcirco autem istam ἀπὸ δῶραπὴν controuersiam adhibet, quia ad fati confirmationem sumptum Stoicorum erat, Omnem enunciationem veram vel falsam esse: quod in futuro non ita enucleatè dilucidèque cernitur.

Quod autem.) Disputatio ista Academica est contra propositum, instituto Academicæ, vt in Tusculanis disputationibus. Academici autem certamen cum Stoicis potissimum susceperant, quorum illa tempestate philosophia percrebruerat. Hoc libro Cicero cõtra eos differit, & firmamenta quibus fatum esse probant, evertit. Nec verò eius in eã partem accipienda argumentatio est, quasi fatum non esse affirmet: quod quidem longe ab Academicorum dubitatione abest: verum ex iis quæ Stoici adferunt, ad liquidum non probari. Quod si quis isti sermone interfuisset Stoicæ rationis peritus & æmulus, disputationem instituisset, vt fecit in libris de Natura deorũ, & de Diuinatione: in quibus perpetua in vtranque partem explicatur oratio. Hirtius autem qui quæstionem ad quam audiret posuerat, institutionis alioqui Stoicæ non admodum fortasse gnarus, aut certe non æmulus, ex fatali calamitate, vt opinor, reipub. Romanæ in eum sermonem deuenerat, vt diceret fato geri & euenire propemodum omnia sibi videri, & de fato quid Cicero sentiret, audire se velle. contra quam sententiam Cicero disputat,

De natura Deorũ.) Id merito excusat: quia cum hæc de Fato disputatio ad eundem locum philosophiæ pertineat, aliter tractari nõ debuit.

Quod cuique max.) Nam similitudinem veri & probabilitatem se-

quebantur Academici, qui certò quicquam sciri prorsus negabant.

In Puteolano.) id est fundo, quem in agro Puteolano habebam. Hęc igitur disputatio in Puteolano Ciceronis habita est, vt in Varronis Cumanò Academicæ disputationes disceptatę. Alias etiam villas, Formianam, Pompeianam, Tusculanam possidebat.

Hirtius.) Consul designatus cum Panfa. Eius literatura t, non c postulat, cum ab hirto deducatur. proinde à Dione & Xiphilino ἱρτος vocatur.

lis studiis.) Ne ineptum esse videatur cum eo habitum esse de philosophia sermonem, qui ab ea abhorreret & alienus esset.

Idque & sape alias.) Scilicet fecimus. quod loquendi genus non raro solet in particula. Idque, vsurpari.

Interuentoribus.) Qui interueniunt nobis aliquid agentibus interuentores vocantur: qui domum nostram frequenter adueniunt, aduentores. Hinc meretricula apud Plautum, Ne quis, inquit, aduentor grauior abeat, quàm adueniat.

Quasi legitima.) Vsitata nobis velut legis cuiusdam præscripto. Nā propter translationem, Quasi, addidit.

Quibus acceptis, Quid ergo, inquit ille, quoniā oratorias exercitationes nō tu quidē, vt spero, reliquisti, sed certē philosophiā illis anteposuisti, possūmne aliquid audire? Tu verò, inquā, vel audire, vel dicere. nec enim quod rectē existimas, oratoria illa studia deserui, quib⁹ etiam te incendi, quanquam flagrantissimum acceperam: nec ea quæ nunc tracto minuunt, sed augent potius illam facultatem. nam cum hoc genere philosophiæ quod nos sequimur, magnam habet orator societatem. subtilitatem enim ab Academia mutuatur, & ei vicissim reddit vbertatem orationis, & ornāmēta dicendi. Quamobrem, inquā, quoniam vtriusque studij nostra possessio est, hodie vtro frui malis, optio sit tua. Tum Hirtius, Gratissimum, inquit, & tuorum omnium simile. Nihil enim vnquam abnuuit volūtas tua

meo studio. Sed quoniã mihi rhetorica vestra sunt nota, tẽque in iis & audiuius sæpe, & audiemus: atq; hãc Academicorum contra propositũ disputandi consuetudinem indicant te suscepisse Tusculanã disputationes, ponere aliquid ad quod audiam, si tibi non est molestum, volo. An mihi, inquam, potest quicquam esse molestum, quod tibi gratum futurũ sit? sed ita audies, vt Romanum hominem, vt timidẽ ingredientem ad hoc genus disputandi, vt lógo interuallo hãc studia repetentem. Ita, inquit, audiam te disputantem, vt ea lego quæ scripsisti. proinde ordire.

Quibus acceptis.) auditis.

Exercitationes.) Quotidianis enim penè commẽtationibus declamandi se exercebat, & ad præturam Gracẽ semper declamabat. Latine verò senior quoque, & quidem Hirtio & Panfa cõs. Declamandi assiduitatẽ declarat prima Tusculana: Vt enim antea declamabatã causas, quod nemo me diutius fecit, sic hãc mihi nunc senilis est declamatio.

Aliquid audire.) Aliquam tuam scholã & disputationem de philosophia. Auditor igitur Hirtius erit, non disputator.

Vel audire.) Vt lubet vel me dicentem audies, vel ipse declamabis. nam apud eum Hirtius & Panfa declamabant, quos grandes prætextatos appellare solebat. Hirtium & Dolabellam discipulos suos in epistola quadam ad Papyrium Patum vocat. Hirtium ego & Dolabellam dicendi discipulos habeo, cõnandi magistros. Puto enim te audiuisse, si forte ad vos omnia perferuntur, illos apud me declamitare, me apud eos cõnitare.

Genere philosophia.) Cum Academia noua, quæ contra id quod se quisque sentire dicat, disputare solet. Libro tertio de Oratore tradit oratori coniunctissimam esse philosophiam Academicam & Aristoteleã, reliquas ei nõ necessãrias: sed si eximiam speciẽ facultatis admet, aut Carneadeam aut Aristoteleam vim esse comprehendendam.

Subtilitatẽ.) Subtiliter & acute ab Academia noua differere discit, cuius mira solertia & subtilitas erat in excogitandis rationibus & argumentis contra cuiusque sententiam.

Possessio.) Quoniam Academici & oratores sumus.

Vtro frui.) Conditio tibi sit optare vel declamantem, vel de philosophia disputantem audire.

Gratissimum.) Mihi facis, vel mihi est.

Rhetorica.) In neutro genere, vt dialectica, mathematica, physica dicere sæpenumero solet.

Contra propositum.) Nam cum certi nihil esse dicerent Academici, quod aut sensibus, aut animo percipi posset, aspernarētūque omne animi & sensuum iudicium, reliquum erat vt contra aliorum sententias disputarent. Ita sublata perceptione contra propositum iam inde ab Arcesila disputare cœperant.

Tusculana.) Disputationes potius quàm quæstiones inscribi debent, vt ex hoc loco perspicitur potest: vel Tusculana potius simpliciter, vt à Nonio semper citantur.

Ad quod audiam.) Sic prima Tusculana, Ex quo efficitur aternitas, nisi quid habes ad hæc.

Romanum hominem.) Nam Græcorum philosophorum istæ disputationes erant, non hominum Romanorum, qui non tãtopere in philosophia versati erant.

Proinde ordire.) Plurima hic deesse nemo non videt. Adest enim propositio Hirtij, multaque Stoicorum firmameta fatū probantia: quæ tamen quia hodièque apud Plutarchum extant, plurimūque Cicero sic trunco ac mutilo lucis afferre possunt, à me subscribentur. In aduersario genere, inquit, prima ac præcipua captio videtur esse, Nihil absque causa fieri, sed omnia fieri antecedentibus causis: altera, Mundū administrari natura, ipsum sibi consentientem & conspirantem: tertia testimonium quoddam potius videtur esse. Aduocatur enim primū diuinitas, quæ cum hominum opinione floret, tum in deo opt. max. re vera viget. deinde in iis quæ eueniunt, sapientum hominum approbatio, omnia rectè ordinèque fieri prædicantium: postremo peruagatum illud, Pronunciatum omne verum vel falsum esse. Ista enim capita disputationis Stoicæ erant, quæ vt captiosa Plutarchus censet, ita à Cicero hic refutantur.

Consideramus Hirti, quorum in aliis, vt in Antipatro poeta, vt in Brumali die natis, vt in Simul ægrotantibus fratribus, vt in Vrina, vt in Vnguibus, vt in reliquis eiusmodi, naturæ contagio valet, quam ego non tollo, vis est nulla fatalis: in aliis autem fortuita quædam esse possunt.

possunt, vt in illo naufrago, vt in Icadio, vt in Daphyta. quædam etiam Posidonius, pace magistri dixerim, comminisci videtur. Sunt, inquam, quidem absurda. quid enim? si Daphytæ fatum fuit, de equo cadere, atque ita perire, ex hoc ne equo? qui quum equus non esset, nomen habebat alienum? aut Philippus hæc in capulo quadrigulas vitare monebatur? quasi verò capulo sit occisus. Quid autem magnum, naufragum illum sine nomine in riuo esse lapsum? quanquam huic quidem hic scribit prædictum, in aqua esse pereundū. Ne hercule Icadij quidem prædonis video fatum vllum. nihil enim scribit ei prædictum. Quid mirum igitur, ex spelunca saxum in crura eius incidisse? puto enim etiam si Icadus tum in spelunca non fuisset, saxum tamen illud casurum fuisse. nam aut nihil est omnino fortuitū, aut hoc ipsum potuit euenire fortuna. Quæro igitur, atque hoc latè patebit, si fati omnino nullū nomen, nulla natura, nulla vis esset, & fortè, temere, casu, aut pleraque fierent, aut omnia, num aliter ac nunc eueniunt, euenirent? Quid ergo attinet inculcare fatum, quum sine fato ratio omnium rerum ad naturam fortunamve referatur?

Cōsideramus Hirti.) Veteres libri, Constanusci, ex quo illud, Cōsideramus Hirti, factum est, nec ppter tantā loci labem emēdatio ex facili fuerit. Hic autē Cicero refutat Stoicorū argumentum, quod ex cōtinatione coniunctioneque naturæ, quam *συμπληρωμα* vocāt, ad fatum probandum adferebāt. sic enim ratiocinabatur, Partes omnes mūdi naturali cognatione teneri inter se conspirantes & copulatas: proinde seriē esse causarum perpetuam, vi sese quoquouersum diffundente & propagante quadam contagione, & parte parti respondente. Cic. lib. 2. de Diui-

B

le phi-
phyfi-
idemi-
e omne
entem
m inde
ibi de-
liciter,
eterni-
e dispu
in phi-
st enim
tia: que
Cice-
ur. In
e, Nihil
Mundū
e: tertia
rimūm
max. re
proba-
agatum
pita di-
ta à Ci-

ntipa-
rotan-
eliquis
tollo,
m esse
ssunt.

natione, Quæ ex coniunctione naturæ, & quasi concentu atque cōsensu, quam *συμπάθεια* Græci appellant, conuenire potest, fissum iccoris cū lucello meo.

Antipatro.) Plinius, Antipater, inquit, Sidonius poeta omnib⁹ annis vno die tantum natali corripiebatur febre, & eo consumptus est satis longa senectâ. Idem scribitur à Valerio.

In Brumali die.) id est bruma. Plin. lib. 2, Floret ipso brumali die suspensa in tectis arentis herba pulegij. Cicero de Diuinatione, Pulegium aridum florescere ipso brumali die, quod ad contagionē lib. 2 de Diuinatione Cicero refer t. Exemplum autem quoddam à Posidonio fuerat inductum, in quo valuisse dicebat vim syderis brumalis, euentu in illis hominibus testatam, quod, verbi gratia, frigidis morbis obnoxij fuerint.

AEgrotantibus fratribus.) Quos idcirco, vt Augustinus lib. 5. de Ciuitate Dei scribit, geminos esse cōiecerat Hippocrates, cū id ex cōstitutione & affectione cœli fataliter euenire Posidonius postea interpretatus sit in libris, vt reor, de natura.

In Vrina, in Vnguibus.) Medici ex quibusdam rebus & adueniētes & ingrauescentes morbos prouident, & multas valetudinis secundæ & aduersæ significationes & indicia habent, ex vrinâque multa augurantur: interdū & ex vnguibus. Celsus, Illa quoque, inquit, mortis indicia sunt, vngues digitique pallidi, frigidus spiritus. Quæ signa Stoici ad consensionem naturæ seriēmque causarum consertarū referenda censēbant.

Naturæ contagio.) *συμπάθεια*, id est consensio conuenientiâque naturæ, quæ tanquam contactu afficit. Negat autem ex contagione naturæ, quam concedit, fatum probari.

In aliis.) In iis exemplis quæ nec ad contagionē naturæ, nec ad artem & disciplinam referri possunt, sed quæ casu & forte fortuna eueniunt.

Illo naufrago.) Posidonius homini cuidâ, cuius nomen ne ipse quidem posuerat, prædictum fuisse scripserat, in aqua esse pereundum: is aut naufragium fecit, & in riuo postea lapsus est: aut cum ei naufragiū letumque ex aqua prædictum esset, in riuo lapsus est.

Icadio.) Icadium sæuissimum piratam fuisse (piratâ enim hic prædonē Cicero vocat) scribit Sext. Pompeius. *Εικάδιον*, nisi fallor, Suidas vocat. In eius crura ex spelunca saxum incidit, cum tamen vitam maritimam coleret.

Daphyta.) Qui, vt Valerius scribit, cū professione sophista esset, Delphis ad ludibrium Apollinem cōsuluit, an equum inuenire posset,

quem omnino nullum habebat: edita fors est, eum inuēturum equum, quo periret. Ita que cum in regem Attalum incidisset, sæpe cōtumeliis à se lacepsitum, eius iussu de saxo cui nomē equo erat, præcipitatus est.

Strabo grāmaticum fuisse scribit, & in monte Thorace suffixum in cruce, quòd reges Pergami contumeliosis versibus incesse- ret: vnde natum prouerbi- um, Caue Thoracem. Refert & hoc in reges maledicum eius epigramma:

Γορφύρεσι μὲν λωπὲς ἀπορίνηματα γαζῆς
 Δισιμαχίου, λυδῶν ἀρχεπὶ καὶ φρυγίης.

Pace magistri.) Nam Posidonium audierat. Lib. i. de natura Deorum, Et principes illi Diodotus, Philo, Antiochus, Posidonius, à quib⁹ instituti sumus.

Sunt quidem.) legendum videtur, Sunt quædam absurda.

De equo.) In monte Thorace, qui Magnesiæ impendet, saxum vnde præcipitatus est Daphytas, equus vocabatur. Daphydas à Valerio & Suida vocatur.

Quadrigulas.) A pollinis oraculo, vt Valerius ait, Philippus rex Macedonum monitus fuit, vt à quadrigæ violentia salutem suam custo- diret. Itaque toto regno currus disungi iusserat, eumque locum qui in Bœotia Quadriga dicitur, semper vitauit: nec tamen denūciatum periculum euitare potuit. Nam Pausanias in capulo gladij, quo eum occidit, quadrigam habuit cælatam. Hic autē quadrigæ non solum quatuor equos sine curru iunctos significant, sed etiam currum, vt Valerius interpretatur. Oraculi verba fuerunt, ἄρμα φυλάττειται. locus, quē Philip- pus in Bœotia semper vitabat, ἄρμα dicebatur.

Sine nomine.) cuius nomen Posidonius non posuit, vt fortasse cō- mentitium sit ad libidinem exemplum: quāquam ex eo fatum nihil af- firmatur. Nam cum esset prædictum eum in aqua periturum, sortem fi- des nō est secuta, cum in riuo tantum sit lapsus: imò verò quòd naufragus enatauerit, in aqua perire non debuit.

Prædonis.) pirata.

Prædictum.) Nam ex prædictis & diuinatione fatum probari solet, vt contra ex fato diuinatione. Igitur in exemplo nulla videtur fati cōpro- batio, cum diuinatione nulla antecesserit: & alioqui enumerarit inter ea quæ præfagio fidem facerent aliquam fati.

Saxum.) Non lapidis casu, sed saxi ruina & vastæ molis ei crura fra- cta comminutaque fuisse dicit.

Latè patebit.) non ad hoc tantum exemplum pertinebit.

Quid ergo.) Complexio est, qua quod in partitione superiore Ci- cero posuerat, conficit, exempla à Posidonio adducta ad naturam aut

fortunam omnino referri posse. estque locus integerimus, quod tamē nonnullis non videtur.

Sed Posidonium, sicut æquum est, cum bona gratia dimittamus, ad Chrysippilaqueos reuertamur. Cui primum quidem de ipsa rerum contagione respondeamus, reliqua postea persequemur. Inter locorum naturas quantum intersit videmus, alios esse salubres, alios pestilentes: in aliis esse pituitosos, & quasi redundantes, in aliis exiccatos atque aridos: multaq; sunt alia quæ inter locum & locum plurimum differant. Athenis tenue cœlum, ex quo acutiores etiã putantur Attici: crassum Thebis, itaque pingues Thebani, & valentes: tamē neque illud tenue cœlum efficiet, ut aut Zenonem quis, aut Arcesilam, aut Theophrastum audiat: neque crassum, ut Nemæa potius quàm Isthmo victoriam petat. Diiunge longius. Quid enim loci natura afferre potest, ut in porticu Pompeij potius quàm in campo ambulemus? tecum quàm cum alio? Idibus potius quàm Calendis? Ut igitur ad quasdam res natura loci pertinet, ad quasdam autem nihil: sic affectio astrorum valeat, si vis, ad quasdam res: ad omnes certè non valebit. At etenim quoniam in naturis hominum dissimilitudines sunt, ut alios dulcia, alios subamara delectent: alij libidinosi, alij iracundi, aut crudelēs, aut superbi sint, alij talibus vitis abhorreant: quoniã igitur, inquit, tantum natura à natura distat, quid mirũ est, has dissimilitudines ex differentibus causis esse factas? Hæc differens, qua de re agatur, & in quo causã

consistat, non videt. non enim si alij ad alia propensiores sint propter causas naturales & antecedentes, idcirco etiam nostrarum voluntatum atque appetitionū sunt causæ naturales & antecedentes. nam nihil esset in nostra potestate, si ita res se haberet: nunc verò fatemur acuti hebetes ne, valētes imbecilline simus, non esse id in nobis:

CVM bona gratia.) Leui ista refutatione in eum cōtenti simus, ne, si infestius acriusque inltemus, in eū iniquiores esse videamur, quem nō offendere, cui parcere, magistro præsertim, debeamus.

Laqueos.) captiosas & fallaces conclusiones. nam hæc argumenta in libello de Fato Plutarchus etiam *σφίγματα* vocat.

De ipsa rerum contagione.) De qua iam Posidonio respondimus: sed quia à Chryippo idem argumentum adfertur, diluendum est, reliqua deinceps firmamenta euertemus. Contagionem vocat rerū conuenientiam ex coniunctione naturæ & quodam tanquam contractu, cū ipsa rerum natura continuata sit & cohærens. *συμπάθειαν* appellare solent. Id enim est quod Plutarchus ex Stoicorum sententia in libello de Fato scripsit, mundum sibi consentire & conspirare. Eodem autem ad diuinationis confirmationem argumento Stoici vti solebant. In quibusdam libris, Cognatione, legitur.

Alios esse salubres.) vt Crotonem urbem.

Pestilentes.) vt Sardiniam.

Redundantes.) superfluentes nimiaque pituita suffusos: quales qui lacustria & palustria incolunt. Varios autem habitus locorum Hippocrates diligenter in libello de Aëre locis & aquis notauit.

Tenue cælum.) aër tenuis & liquidus, quia tenue etiam solum est, vt scribit Thucydides, ex quo subtilis aspiratio. De salubritate & temperie cæli Attici Plato in Timæo ita scribit: *τὸ πῦρ οὖν διὰ τὸ πῦρ ζύμπτουσι πῶς διακόσμουσιν ἢ πῶς τὰ ξηρὰ ἢ πῶς τὰ ὑγρὰ, ἐκλεξαμένῃ τὸ πῦρ ἐν ᾧ γένηται, πῶς διακράτησιν τῶν ὁρῶν ἐν αὐτῷ καθόδουσα, ὅτι ἀφομιμώταται ἀνδρας αἰσῆς.* Cælum autem aër plerunque dicitur. Plinius, Nanq; & hoc cælum appellauere maiores, quod alio nomine aëra.

Crassum Thebis.) Hinc Horatianum illud,

Bæotum in crasso iurares aëre natum.

In aëre autē crasso stupidi & obrusi plerunque sunt qui nascūtur: quod tamen perpetuum non est: & Iuuenalis scribit,

Magnos sæpe viros, & magna exempla daturos
Veruecum in patria, crassoque sub aëre nasci.

Pingues Thebani.) tardi & hebetes. Cicero, Quod ipsi Antiocho
pingue videbatur. Horatius,

Pingue pecus domino facias, & cætera, præter
Ingenium-. Proinde veteres in Bæotorum stuporē ca-
uillantes, suam Bæoticam dicebant.

Et valentes.) robusti, fortes. infra, In qua tibi cum Diodoro va-
lente dialectico magna luctatio est. In cælo autem crasso & concreto
corpora & proceriora, & firmiora adolescunt.

Tenue cælum.) Quauis sit egregia habilitas ingeniorum in tenui
cælo ad percipiendam philosophiam, & ex eo procliuuitas & propètio,
loci tamen contagio à voluntate disiuncta est hunc vel illum audiendi.

Arcefilam.) Ἀρκεσίλαος Græce vocatur, qui Dorico more à Latinis
Arcefilas appellatur: vt Ἀρκεσίλαος à Cicerone in libris de Oratore A cu-
filas vocatur. Zeno princeps Stoicæ disciplinæ fuit: Arcefilas auctor
Academix nouæ: Theophrastus Peripateticus auditor Aristotelis fuit.
Hos tres nominat, quod eodem tēpore philosophiā Athenis docuerūt:
quanquam Theophrastus Zenonem, Zeno Arcefilam antebat ætate.

Neque crassum.) in quo valentiores nasci solent, & ad certationes
corporum aptiores.

Nemæa.) Ex Nemæo potius quàm Isthmio certamine.

A dferre potest.) impellere.

In porticu Pompeij.) Ambulationem iuxta theatrum suum Pom-
peius centum columnis suspensam extruxerat, amœnam proceritate af-
sitatum platanorum. Propertius,

Scilicet vmbrosis sordet Pompeia columnis

Porticus, auleis nobilis Attalicis.

Ouidius,

Tu modo Pompeia lentus spatiare sub vmbra,

Cum soli Herculei terga leonis adit.

In campo.) Martio. Cicero, Vt M. Lepidus cum cæteris in Cam-
po se exercentibus in herba ipse recubisset, Vellem hoc esset, inquit,
laborare, illis in locis se plerunque ociosi ambulando delectabant.

Idibus.) medio mense potius quàm primo.

Vt igitur.) Totus iste locus in Chrysippum, non in Posidoniū con-
fertur, quem iam cum bona, vt dixit, gratia dimisit. Contagionē affe-
ctionis astrorū, vt loci & cæli, ad quasdā res pertinere fatetur: ad volū-
tarias impulsiones negat. Nā Chrysippus in tractanda cōtagione, qua
fatum comprobabat, astrorum affectionē & cæli cōstitutionem, vnde
mathematici prædicta sua ducunt, multum posse argumentatus fuerat.

Affectio astrorum.) *πρὸς ἄλλους ἐδιδρασε*, id est eorum inter se cōparatio ex aspectu triquetro, quadrato, sextili, aliisque id genus, quæ solēt mathematici in genituris obseruare.

Ad omnes non valebit.) ad motus voluntarios, qui liberi sunt & arbitrarij, non obnoxij neque coacti.

Quid mirum has dissimil.) Hæc argumentatio nō efficit quod vult Chrysippus, quia ista naturales causas habent, quibus obnoxiam docere deberet esse voluntatem.

Qua de re agatur.) quid in controuersiam veniat, & de quo agatur: verbum iurisperitorum. Cicero, Sed quæ ex statu contentio efficitur, eam Græci *κρινόμερον* vocant, mihi placet id, quoniam quidem ad te scribo, qua de re agitur vocari. Non videt igitur quid agatur & de quo dubitetur Chrysippus. Quæritur enim, an vt multarū rerum naturales causæ sunt, sic nostrarum appetitionum causæ sint antecedentes & naturales.

Causa consistat.) quæstio & controuersia versetur.

Antecedentes.) *προεγκλητικὰ αἴτια* significat, quæ etiam *προηγούμενα* dicuntur, differuntq; ab iis quæ *συνεγκλητικὰ* dicuntur, id est continentes causæ, cohibentes in se efficientiam naturalem: suntque vocabula Stoica, quæ à Stoicis medici mutuati sunt. Ab iis autem causis volūtas & appetitio immunis est, cuius libera est & soluta susceptio.

In nostra potestate.) quod ἐφ' ἡμῶν Stoici appellant. Libertatē enim voluntatis Fati assertores nonnulli, vt Chrysippus & plerique Stoici retinent, qui fatum non ex necessariis & principalibus causis necunt, sed ex iis quæ præcursionem afferunt, & antecessionem, sine quibus res effici non possit. Cicero, Alia autem præcursionem quandam adhibēt ad efficiendum, & quædam afferunt per se adiumenta, & si non necessaria: vt amor congressio causam attulerit, amor flagitio. Ex hoc genere causarum ex æternitate pendentium fatum à Stoicis necitur.

In nobis.) in nostra potestate.

Qui autem ex eo cogi putat, vt ne sedeamus quidē, aut ambulemus, volūtatē esse, is nō videt quæ res quæque rem consequatur. Vt enim & ingeniosi & tardi ita nascantur antecedentibus causis, itēque valentes & imbecilli, non sequitur tamen, vt etiam sedere eos, & ambulare, & rem agere aliquam, principalibus causis definitum & constitutum sit. Stilponem Megaricum

philosophum, acutum sanè hominẽ, & probatum tẽporibus illis accepimus. Hunc scribunt ipsius familiares & ebriosum & mulierosum fuisse. Neque hoc scribunt vituperãtes, sed potius ad laudem: vitiosam enim naturam ab eo sic edomitam & compressam esse doctrina, vt nemo vnquam vinolentum illum, nemo in eo libidinis vestigium viderit. Quid? Socratem nõne legimus quemadmodũ notarit Zopyrus physiognomon, qui se profitebatur hominum mores naturasque ex corpore, oculis, vultu, fronte pernoscere? stupidũ esse Socratem dixit & bardum: quòd iugula concaua nõ haberet, obstructas eas partes & obturatas esse dicebat. addidit etiam mulierosum: in quo Alcibiades cachinum dicitur sustulisse,

Cogi.) confici. Cicero de Legibus, Sunt autẽ ea quæ posui, ex quibus id quod volumus efficitur & cogitur.

Vt ne sedeamus quidem.) Quod voluntariam causam habet, nõ naturalem, cum ab appetitione & susceptione animi libera proficiscatur, non à necessaria impulsione.

Quæ res quanque rem conf.) Dialecticis imbutus non est, nec fatis prudẽter argumentatur: vt qui non videat quid ex quoque efficiatur.

Principalibus.) *κυρίοις & συνακτικοῖς αἰτίοις*, vt Stoici loquũtur, quæ quidem efficienter rem aliquam antecedunt. Aliud est principale, quo Lucretius vitur. nam à principio deducitur.

Principiale aliquod tempus, cladẽmque futuram.

Stilponem.) Veteres libri Stilphonem habent, vt apud Terentium, Stilphonem, inquam, noueras? atque ita hĩc scribendum puto. Nã quãquam *Στίλπωνα* Græcè dicitur, tamen more Latinis vsitato aspiratur anhelaturque; Stilpho: sic *γρυφες* à Latinis dicuntur gryphes, *Τροφῆυ* tropheũ, *ῥυμψαῖοι* apud Herodotum à Mela A rymphai. Hic autem Stilbo à Cicero in Academicis dicitur, qui non solum Megarensis fuit, verum etiam secta Megaricus. Nam Megarici quidam philosophi ab Euclide sunt appellati, qui postea *Σίτικοι* & *ἑσκατικοὶ* vocati sunt. Hic nescio quis Megareum legit: quod etsi non improbo, tamẽ vt in veteribus libris

bris reperi, Megaricum lego.

A cutum.) A cutus enim disputator fuit subtilisque dialecticus.

Ebriosum)procliue & propelum ad ebrietatem, qua etiam in mulieroso proclivitas est : hinc mulierositas & ebriositas, Cicero 4 Tusculana.

Socratem.) Idem à Cicerone 4 Tusculana scribitur, & ab Alexandro Aphrodisiensi his verbis, *Εἰ πῶτος γὰρ Ζωπύρος τῷ φυσιογνώμονος πάλι Σωκράτους τῷ φιλοσόφου ἀποπείλῃνα καὶ πλείστον ἀφροσύνην ἢ προαιρέσεως αὐτῷ, ἢ καὶ τῷ βίον καὶ ἐπὶ τοῖς ἴσθι πάλι τῷ Σωκράτει καταγελωδῆς, ὅθεν εἶπεν ὁ Σωκράτης ἐψεύδαται τὸ Ζώπυρον. ἢ γὰρ αὐτὸ τοιοῦτος ὄσεν ἐπὶ τῆ φύσει, εἰ μὴ δὲ ἢ ἐκ φιλοσοφίας ἀσκησὼν ἀμείνων ἐγγέτο,* id est, Cū igitur Zopyrus physiognomon de Socrate philosopho improba quaedam & ab eius instituta vita plurimum abhorrentia dixisset, ab eisq; qui vnà cum Socrate erant, eo nomine derisus esset, nihil illum falli Socrates dixit, quòd talis per naturam futurus fuerit, nisi disciplina philosophiæ & commentatione naturam edomuisset. Docet autē etiam in quibusdā quæ antegressas habent causas, nullam tamen ineffe necessitatem fatalem, cū ratione & cōsilio & disciplina & studio regi temperariq; possint, atq; adeo in totum tolli.

Notarit.) probro coram affecerit, vitijs eius in conuentu notatis.

Physiognomō) qui hominū mores naturasq; ex corpore, oculis, vultu, fronte pernoscere solet. Iis enim ex partibus potissimum augurantur mores atq; naturā physiognomones, & qui metoposcopi vocātur. Tranquillus in Tito, Quo quidem tempore aiunt metoposcopū à Narciso Claudij liberto adhibitum vt Batanicum inspiceret.

Bardum) stultum & ingenio tardum. Sex . Pōpeius & Nonius explicant à vocabulo Græco βάρδιστος.

Iugula) Duo enim homini vtrinque solent ad clauces esse iugula ferē caua: iugula in alio genere animantium nō sunt. Plinius, Terrestriū solus homo bipes, vni iuguli, humeri: ceteris armi. Est autem dexter iugulus & sinister. hinc illud de Adriano imperatore refertur, *Εδδοκει δὲ ὄναρ πρὸς τῷ ἡμέτερος ἐκείνης, πῦρ ἐκ τῷ ὕδατος ἐν τῷ αἰθρία καὶ ὀδία πολλῆ εἰς τὴν ἀεστεραν αὐτῷ γὰρ ἐμπροσθὶν, ἐπιπτα καὶ ἐπὶ τὴν δεξιὰν παρελθὼν.*

Obstructas) vt interseptus esset spiritus, nec ei liber com meatus pateret: eaq; esset in eo causa tarditatis.

Alcibiades) aut quod puerorum amator esset Socrates, aut quod nullum in eo vestigium libidinis Alcibiades sensisset, à quo sic aliquando furrexisset, vt si cum parente cubuisset.

Sed hæc ex naturalib⁹ causis vitia nasci possunt: extirpari autem & funditus tolli, vt is ipse qui ad ea propē

C

m tē-
nilia-
scri-
enim
ē do-
no in
ōnne
ogno-
alque
dū ef-
ua nō
cebat.
chinn-

ex qui-

nō na
scatur,

ec fati
iatur.
ue qui-
le, quo

ntium,
Nā quā-
tur an-
ophēū,
bo à Ci
verum-
Euclide
nescio
ibus li-
bris

sus fuerit, à tantis vitijs auocetur, non est id positum in naturalibus causis, sed in voluntate, studio, disciplina: quæ tolluntur omnia, si vis & natura fati ex diuinationis ratione firmabitur. Etenim si est diuination, quibusnam à perceptis artis proficiscitur? Percepta appello, quæ dicuntur Græcè *ῥεωρήματα*. Non enim credo nullo percepto aut ceteros artifices versari in suo munere, aut eos qui diuinatione vtantur, futura prædicere. Sunt igitur astrologorum percepta huiusmodi: Si quis, verbi causa, oriente canicula natus est, is in mari non morietur. Vigila Chrysippe, ne tuam causam, in qua tibi cum Diodoro valente dialectico magna luctatio est, deferas. Si enim verum est quod ita connectitur, Si quis oriente canicula natus est, in mari non morietur: illud quoque verum est, Si Fabius oriente canicula natus est, Fabius in mari non morietur. Pugnant ergo hæc inter se, Fabium oriente canicula natum esse, & Fabium in mari moriturum: & quoniam certum in Fabio ponitur, natum esse eum canicula oriente, hæc quoque pugnant, Et esse Fabium, & in mari esse moriturum. Ergo hæc quoque coniunctio est ex repugnantibus, Et est Fabius, & in mari Fabius morietur: quod vt propositum est, ne fieri quidem potest: Ergo illud, Morietur in mari Fabius, ex eo genere est quod fieri non potest. Omne ergo quod falsum dicitur in futuro, id fieri non potest.

Tolle, vt is ipse) appètio quæ à naturalib⁹ causis pficiscit^r, procliuitas naturæ est: auocatio ab ea studio & disciplina fit, cū etiã volūtat^s inductione emēdetur: tantū abest, vt voluntas naturalibus causis obnoxia sit.

Quę tolluntur omnia) Posito fato & ex diuinatione constituto, nullus relinquetur locus voluntati, studio, disciplina. Diuinatione enim non erit, nisi quęcunq; futura prædicentur, necessario eueniant.

Ex diuinationis ratione) Alterum caput, quo Stoici confirmant fatum: Diuinatione est, igitur fatum: istudq; reciprocatur, si fatum est, esse diuinatione videtur. Huius firmamenti Plutarchus in libello de Fato meminit. locus autem tam de oraculis deorum, quàm de mathematicorum prædictionibus intelligi debet. Diuinatione autem constat ex earum causarum notatione & obseruatione, quarum serie fatum connectitur.

Percepta) Sic veteres libri, magisq; vim & significationem vocabuli Græci perceptum quam præceptum attingere videtur. Sunt igitur percepta, obseruata, notata, spectata præcepta. alioqui apud Ciceronem ad comprehensionem hoc verbum pertinet, quam Græci *κατάληψις* appellant. *θεώρημα* porro vocabulum est mathematicum, vt ex Euclide intelligi potest, vt & *περίληψις*. addidit vocabulum Græcum ad ambiguitatem tollendā, ne de comprehensione & perceptione quauis loqui videretur.

Oriente canicula) quod sidus feruentissimum est, æstusq; omnia vaporat, & aquas siccat.

Cum Diodoro) Diodorus is fuit qui cognomento Cronus appellatus est, philosophus ex Megarica schola eorum, qui *ἐπειρητικοὶ* & *διγλαυκτικοὶ* dicebantur: quę sic admiratus est Callimachus, vt in epigramate scripserit, *αὐτὸς ὁ Μῶμος* *Ἐγραψεν ἐν Τετραοῖς ὁ Κρόνος ἐπὶ Ἰσῶς.* huius Diodori dialectica imbutus Arcefilas fuerat, quod declarat sillographi *παρωδία*, *περὶ τῆς Πλάτωνος, ὅτι τὴν Πυρρώνος, μέσως Διοδώρος.* vixitq; ante Arcefilam & Chrysippum. Hoc autem loco explicat rationem enunciationum quæ de re futura, deque eo quod fieri possit, aut non possit, aliquid dicunt, quod in præmio pollicitus est.

Lucretio) Obtinere enim contendis contra eius sententiam, quæ nõ sunt futura tamen fieri posse, cum ex diuinatione nunc eius sententiam imprudens confirmes.

Connectitur) *ἐκ συμπεπλεγμένων* Stoici appellant, quorum dialectica Cicero vitur.

Si Fabius) Nomen Fabij in exemplis hominũ liberorũ vsurpare veteres solebāt. Cicero. lib. 2, de Diuinatione, Q. Fabi, te mihi in auspicio esse volo. In Topicis, Si ita Fabiæ pecunia legata est à viro. In seruis Manium dicere solebant. Cato de re Rustica, Cum diuis volentibus, quodque bene eueniat, Mando tibi, Mani.

Cōiunctio) *συμπεπλεγμένον* vocatur à Stoicis, copulatione dicere solemus.

Omne ergo quod falsum) quod Diodoro videtur, Chrysippo refragante, sed posita diuinatione, confirmatoque fato, ista se necessitate cōstringente, & in has angustias se redigente.

At hoc Chryſippe minimè vis, maximèq; tibi de hoc ipſo cum Diodoro certamen eſt. Ille enim id ſolum fieri poſſe dicit, quod aut ſit verum, aut futurum ſit verū & quicquid futurū ſit, id dicit fieri neceſſe eſſe, & quicquid non ſit futurum, id negat fieri poſſe: tu & quæ non ſint futura, poſſe fieri dicis, vt frangi hanc gemmã, etiam ſi id nunquam futurum ſit, neque neceſſe fuiſſe Cypſelum regnare Corinthi, quanquam id milleſimo antè anno Apollinis oraculo editum eſſet. At ſi iſta cõprobabis diuina prædicta, & quæ falſa in futuris dicentur, inijs habemus vt ea fieri non poſſint: vt ſi dicatur, Africanum Carthagine potiturū, & ſi verè dicatur de futuro, id què ita futurum ſit, dicas eſſe neceſſariū, quæ eſt tota Diodori vobis inimica ſentètia. Etenim ſi illud vere connectitur, Si oriente canicula natus es, in mari non moriere: primūmq; quod eſt in connexo, Natus es oriente canicula, neceſſarium eſt (omnia enim vera in præteritis neceſſaria ſunt, vt Chryſippo placet, diſſentiendi à magiſtro Cleãthe, quia ſunt immutabilia, nec in falſum è vero præterita poſſunt conuert.)

Ille enim) Hac in re quàm ſecum pugnet Chryſippus, nec ſe explicare queat, ſic Plutarchus exponit in libro de Repugnantijs Stoicis. οὗ δὲ τῶν διωατῶν λόγος ὡς εἰς τὸ εἰμφορμῆς λόγον αὐτῶν πῶς ὁ μαχόμενος ὄρειν. εἰ γὰρ ἐκ εἰς διωατῶν, ὁ ὡς ἢ ὄρειν ἀληθῆς, ἢ ἔσαι καὶ Διοδωρον, διὰ πάντων τῶν ὄρειν καὶ τῶν ἡμεῶν, καὶ μὴ μέλλει ἡμεῶν εἶναι, διωατῶν ὄρειν, ἔσαι διωατῶν πολλὰ ἢ μὴ κατὰ εἰμφορμῆς ἀντικειμένων καὶ αἰετῶν εἶναι, διωατῶν ἀπάντων ἢ εἰμφορμῆς διωαμῶν ἀπόνοσιν, ἢ ὡς εἶναι, οἷον ἀξιοῦ Χρυſοππος, ὡς εἰς, τῶν ὄρειν καὶ τῶν ἡμεῶν, πολλὰ μὲν εἰς τὸ ἀδιώατον ἐμπροσῆτι καὶ πάντων ἀληθῆς ἀναγκῶν ἔσαι τῶν κλειωτάτων πασῶν ἀνάγκη καὶ τιμωμῆτον· πάντων δὲ ἡμεῶν ἀδιώατον, τῶν μεγίστην ἔχον ἀπάντων ἀντιπίπτουσαι αὐτῶν ὡς εἰς τὸ ἀληθῆς ἡμεῶν, ὡς γὰρ ἐν θαλάσῃ πεσομένοι ὄρειν ἀποθανεῖν, πῶς οἷον τῶν ὄρειν καὶ τῶν ἡμεῶν τῶν ὄρειν ἀποθανεῖν. i. Illa autè de eo quod fieri poteſt diſputatio, non

ne, obsecro te, plane cum fati disputatione pugnat: Etenim si non est po-
te quod verum aut est, aut erit, vt Diodorus sentit, sed omne cui cōtin-
gere potest vt eueniat, etiam si euenturū non sit, fieri tamen potest, mul-
ta profecto numerabuntur in ijs quæ fieri possunt, quæ non insupera-
bili, non omnium victori, domitorique fato obnoxia erunt, vel fati ius
omne subuertet: aut si tale sit quale Chrysippus censet, sæpenumero id
in quod cadit vt euenire possit, in id quod factu nefas incidet, ac quic-
quid verum est, illud idem necessariū erit, necessitatēq; omnium valen-
tissima & verissima irretitū tenebitur. quicquid falsum, factu nefas, gra-
uissima intercedente causa ne verum euadat. nam cui in mari fatum est
mori, quo tandem pacto ei eueniet vt in terra moriatur?

Frangi hanc gemmam) quam in anulo Cicero habebat.

Cypselum) nomen habuit à Cypsela, id est cumbera, in qua latuit, ex-
ploratorēsq; effugit. Herodotus, à quo historia narratur, annorum nō
meminit, sed sortem primum Bacchiadis, deinde Eetioni Cypseli patri
editam refert: vt vel alium scriptorem Cicero sit secutus, vel millesimo
ante anno pro multo ante dicat, quam sententiam magis omnino pro-
bo.

At si ista comprobabis) si veram statues diuinationem vatūmq; ef-
fata & oracula.

Et quæ falsa) quod paulo ante ex diuinatione complectebatur, cum
ita scripsit, Omne igitur quod falsum dicitur in futuro, id fieri non po-
test.

In his habemus) iam enim id confecimus.

Vt si dicatur) si quæ falsa in futuris dicuntur, fieri non possunt, & si
prædicta cōprobanda sunt, vt Chrysippus cōprobat, in Diodori senten-
tiam inuitus incidit. Sensus est, si cōprobabis diuina prædicta Chrysi-
pe, necessarium dicas eodem modo regnaturum Cypselum Corinthi.
(eueniet enim) vt si dicatur, Africanum potiturum Carthagine, quod
euenit postea, ea enim potitus est: & si dicatur vere de futuro, idq; futu-
rum sit: quæ tota Diodori sententia est, qui verum in futuro censet tan-
tum quod futurum sit, idque necessarium. Ita inuitus delaberis in Dio-
dori sententiam.

Carthagine.) More antiquo libri quidam veteres Carthaginē accu-
sandi casu habent.

Connectitur) *συννημμένον* Stoici vocant connexum, nos conditiona-
lem propositionem. Est autem apud Stoicos, quorū dialecticis Cicero
imbutus erat, primus conclusionis modus: cum assumitur primum, vt
sequatur annexum.

Dissentienti à magistro) Nam propter immutabilitatem præterita

MANNSHERZOG-
LICHES GYMNASIUM-BIBLIOTHEK
MANNHEIM C iij

censere videbatur necessaria Chrysippus, cum in ea ne deus quidem vli-
 lū ius habeat, præterquā obliuionis. At Cleāthes eius magister necessita-
 tē ex natura rerū poti⁹, quā ex immutabili tēporis cōditione metiebat⁹.
 Itaq; nat⁹ est Fabi⁹ oriēte canicula, ei necessariū nō videbatur: nec id de
 liberis tantū caulis intelligebat: quod Ciceronis exēplū satis declarat.

Si igitur quod primum in connexo est, necessariū est,
 fit etiam quod consequitur necessarium: quanquam id
 Chrysippo non videtur valere in omnibus: sed tamen
 si naturalis est caussa cur in mari Fabius non moriatur,
 in mari Fabius mori non potest. Hoc loco Chrysippus
 estuās falli sperat Chaldaeos, cæterōsq; diuinos, neq; eos
 vsuros esse cōiunctionibus, vt ita sua percepta pronūci-
 ent, Si quis natus est oriente canicula, is in mari nō mo-
 rietur: sed potius ita dicent, Non & natus est quis oriē-
 te canicula, & is in mari morietur. O licentiam ioc-
 cularem, ne ipse incidat in Diodorum, docet Chaldæos
 quo pacto eos exponere percepta oporteat. Quæro e-
 nim, si Chaldæi ita loquantur, vt negationes infinitarū
 coniunctionum potius quā infinita connexa ponāt,
 cur idē medici, cur geometrę, cur reliqui facere nō pos-
 sint? Medicus in primis, quod erit ei perspectū in arte,
 non ita proponet, Si cui venæ sic mouentur, is habet fe-
 brem: sed potius illo modo, Non & huic venæ sic mo-
 uentur, & is febrem non habet. Itēque geometres nō
 ita dicet, Si in sphæra maximi orbis sunt, medi j inter
 se diuidūtur: sed potius illo modo, Non & sunt in sphæ-
 ra maximi orbis, & hi non medi j inter se diuiduntur.
 Quid est quod non possit isto modo ex connexo trās-
 ferri ad coniunctionum negationem? & quidem alijs

modis eadē res efferre possum^o. Modo dixi, Si in sphaera maximi orbes sunt, medij inter se diuiduntur: possum dicere, Si in Sphaera maximi orbes erūt, possum dicere, Quia in sphaera maximi orbes erunt.

Quaerit id Chrysippo) Si necessariū est quod in cōnexo primum est, quod annectitur etiam necessariū esse tradunt. quod & hīc Cicero argumentatur, cum exceptione tamē, quod probet acumē Chrysippi id in omnibus non valere existimatis, sed in multis videri censentis, ex cōditione potius quā ex natura: aut aliquas certe argutias adducebat Chrysippus, quales in logicam multas coniecerat, etiam nonnunquam incredibiles & falsas: cuiusmodi est istud apud Plutarchum, *Τὸ δὲ αἰεὶ τε συμπεπεγμένον δι' ἀπκείμνων μὴ φάναί ψῦδος διπέρως ἔστι, λόβους δὲ πάλιν αὐ φάναί λινας, ἀλλ' οὐ τὰ λήμματα ἔ παρ ἀγωγῆς ἀληθεῖς ἔχοντες, βεβῆν ὅτε καὶ τὰ ἀπκείμνωρα ἔστι συμπεπεσμάτων ἔχον ἀληθῆ, πῶς ἐννοίαν ἀποδείξεως, ἢ ἕνα πίστεως ἐν ἀνατρεπῆ πρὸς ληψιν.*

Sed tamen) Si ex connexo forte necessario non semper sequitur an nexū necessariū, argumentabimur, si causa naturalis est cur nō moriatur in mari, in mari non moriturum.

Si naturalis) *αἴτιον φυσικόν*. quod *προκαταβελλημένον* vocat Aphrodisiensis. Cause autem hæ sunt inclusa in rerum natura atque mundo, vt Stoici censent. Nec hīc Cicero assentitur Diodoro, sed ex diuinationis com probatione docet Chrysippum in Diodori sententiam incidere.

A Estuans.) fatagens valdēque laborans, nec tamen se extricans, ab estu ductum: sic alio huius libri loco Cicero loquebatur, qui à Gellio affertur: Chrysippus æstuans laboransque quonam pacto explicet & facto omnia fieri, & esse aliquid in nobis: intricatur hoc modo.

Falli sperat.) Ioculariter dicit Chrysippum sperare se fucum esse faturum astrologis. Falli autem pro falsum iri, vel falli posse dixit, vt ad Atticum: Cato tamen affirmat se viuo illum non triumphare, id est non triumphaturum.

Chaldaeos) id est mathematicos. genethliaci enim ὄνες qui ex natalitio sidere futura præfagiunt, Chaldei vocantur: quod enim illa natio siderū obseruandorum peritissima fuit, factum est, vt mathematici ita vocarentur. Chaldaeorum enim artē per totam Asiam Berofus sperferat, & ex eovocabulum increbuerat. Vitruuius, Berofus qui à Chaldaeorū ciuitate siue natione progressus in Asiam, disciplinam Chaldaicam patefecit, ita est professus.

Coniunctionibus.) coniunctiones copulationes significant, vt in

Topicis, Deinde addunt coniunctionū negātiā, sic: Non & hoc est & illud nō est: supra, Ergo hęc quoq; coniunctio est ex repugnantibus, Est Fabius & in mari Fabius morietur. hic pro connexionibus vsus est: quod, vt opinor, eadem vtriusque sit necessitas, cōiunctionis & connexionis.

Si quis natus.) Proinde quasi plus in his enunciatis necessitatis lateat quā in alijs, quæ sunt tamen *ἰσοδυναμῶντα*.

Ne ipse incidat.) ne in Diodori sententiam labatur.

Infinitarū) communium & vniuersarum, vt quæstiones infinite dicuntur quæ theses sunt: nisi si quis pro indefinitis forte censeat intelligi. Coniunctionū) Nam repugnantia pronunciata fiunt ex cōiunctis, nō ex connexis, idcirco dixit coniunctionum negationem, in Topicis cōiunctionum negantiā: hoc modo, Et Fabius sub canicula natus est, & in mari morietur.

Cur idem medici.) Nam hoc genus orationis insolens est & ignotū medicis, geometris & reliquis: neque percepta artis quisquam hac formula concipit quam Chrysippus dicitur.

Perseptum in) Quæ antea vocauit percepta: vt hic locus fidē faciat percepta potius quā præcepta legi debere.

Venæ) vt apud Satyricum, Tange miser venas. Veteres & vulgus arterias à venis nihil distinguebat. Venas igitur arterias dicit, quæ micant continenter in corpore.

Geometras.) Vt apud Fabium libro primo, sic hoc loco astrologia geometriæ pars est: & in prima Tusculana geometria & arithmetica artes omnes mathematicas complectuntur.

Maximi orbis) vt æquator, zodiacus, meridianus: alij minores, tropici, arctici.

Medij) in duas æquales partes.

Quid est quod) Cum in ijs pronunciatis locutionis, non sententię mutatio tantum sit: sunt enim, vt iam dixi, *ἰσοδυναμῶντα*. Quo autē pacto ex connexis repugnantia fiant, explicat Boetius in Topicis.

Multa genera sunt enūciandi, nec vllū distortius quā hoc, quo Chrysippus sperat Chaldæos contentos Stoicorum causa fore: illorum tamen nemo ita loquitur. maius est enim has cōtortiones orationis, quā signorum ortus, obitūque perdiscere. Sed ad illam Diodori contentionem, quam *ἰσοδυναμῶντα* appellant, reuertamur

mur

mur: in qua quid valeat id quod fieri possit, anquiritur. Placet igitur Diodoro, id solum fieri posse, quod aut verum sit, aut verum futurum sit: qui locus attingit hanc quaestionem, nihil fieri quod non necesse fuerit: & quicquid fieri possit, id aut esse iam, aut futurum esse: nec magis commutari ex veris in falsa ea posse quae futura sunt, quam ea quae facta sunt. sed in factis immutabilitatem apparere: in futuris quibusdam, quia non apparent, ne in esse quidem videri: ut in eo qui mortifero morbo urgetur, verum sit, Hic morietur hoc morbo: at hoc idem si vere dicatur in eo in quo vis morbi tanta non appareat, nihilominus futurum sit. Ita fit ut commutatio ex vero in falsum, ne in futuro quidem vlla fieri possit. Nam, Morietur Scipio, tale vim habet, ut, quanquam de futuro dicitur, tamen id non possit conuerti in falsum. de homine enim dicitur cui necesse est mori. Sic si diceretur, Morietur noctu in cubiculo suo Scipio vi oppressus, verum diceretur. id enim fore diceretur quod esset futurum. futurum autem fuisse, ex eo quia factum est, intelligi debet: nec magis erat verum, Morietur Scipio, quam, Morietur illo modo: nec minus necesse est mori Scipioni, quam illo modo mori: nec magis immutabile ex vero in falsum, Necatus est Scipio, quam, Necabitur Scipio.

Distortius quod rectum esse videatur in connexis & coniunctis generis orationis, in repugnantibus tanquam deprauatum & distortum: quumque in disputationibus genus istud Stoici frequentarent, idcirco in Tusculanis, eos contortius concludere dicit: & lib. 2 de Diuinatione scribit, Deinde contorquent & ita concludunt, non igitur sunt dii, nec

D

significant futura. Nec alia de causa Stoicorum dumeta, ut arbitror, dicit, quàm quòd in hoc dicendi genere inest asperitas quædam.

Stoic. causa) ne Stoicorù præcepta labefactare videatur, si aliter enunciât. Maius) difficilius. In Paradoxo, Quod eo maius est illi.

Contortiones) quæ ex repugnantibus contextuntur. Id genus orationis dilucide declarat Cic. locus lib. 2 de Diuinatione: Deinde contorquent, & ita concludunt, Non igitur sunt dii, nec significant futura.

Signorum) eorum ars.

Sed ad illam) Explicat sententiam Diodori, qua Chrysippo respõderi potest. Diodorus autem fatum nõ inducit, sed in enunciatis vim verborum interpretatur, non causarum seriẽ ponit, cum tamen ex vi verborum & ex enunciationibus fatum confirmaret Chrysippus. hæc autem Diodori contentio tota ad logicen, ut initio dixit, pertinet.

Contentionem) contendit enim si quid in futuro verum sit, nõ posse non euenire. Libros *de diuinatione* Chrysippus scripserat, in quibus magna illi cum Diodoro luctatio erat.

Quod fieri possit) sit ne eiusmodi ut necessariò, ut Diodoro videtur, eueniat, an ut non sit necesse euenire quæ Chrysippi sententia est.

Quid valeat) quæ vis sit eorum enunciatorum, in quibus quid fieri posse dicitur.

Diodoro) Quod fieri possit, censet Diodorus immutabilitatem & necessitatem habere, nec fieri posse quin eueniat.

Attingit.) Ad hanc sententiam, de qua quæri solet, pertinet, quæ sũt necesse esse fieri.

Sed in factis) Non item, ut in præteritis apparere in futuris immutabilitatem & necessitatem, sed latere, cum tamen nihilo minor sit, quæ non esse videbatur in plerisque.

Commutatio) ut si verũ sit futurum aliquid, id omnino euenire sit necesse: & si enunciatum de futuro verum sit, non possit in falsum commutari. Ut enim quærebatur, possët ne eloquẽtia in infantiam commutari, & virtus in vitium conuertere, in hominũ doctorũ disputationibus: ite quoq; possët ne verũ in falsum cõuertere: quod plane Diodorus negat.

Morietur Scipio) A Emilianº, qui cum Flacco, Graccho, & Carboni aduersatus esset, fortis valensque, in cubiculo mortuus inuentus est postridie. Ei vim Carbo attulisse existimatus est, ut scribit Cicero ad Petũ: quod & hĩc sequi videtur. Alij venenum ei ab vxore Semproniam Gracchi sorore datum suspicati sunt.

Morietur noct.) quod tamẽ in speciẽ minus necessariũ esse videtur, quod Morietur: propterea quòd omnes mortales hac cõditione nati sunt ut moriendum sit eis. contendit tamen Diodorus non minus esse necesse.

Ex eo quia) Nam ex factis quæ futura fuerint intelligimus.

Nec minus necesse est.) Sic libri veteres habent, vt non sit temere mutanda lectio. Dilucidam sententiam magis reddunt, & aliam faciunt qui Magis legunt. Caterû sententia esse potest, Nec magis, nec minus esse necessarium, Morietur, quàm, Illo modo morietur. legi potest, Nec minus quàm necesse mori Scipioni illo modo mori.

Nec quû hæc ita sint, est caussa cur Epicurus fatum extimescat, & ab atomis petat præsidium, eâsq; de via deducat, & vno tempore suscipiat res duas inenodabiles: vnam, vt sine caussa fiat aliquid, ex quo existet, vt de nihilo quippiam fiat: quod nec ipsi, nec cuiquam Phisico placet: alteram, vt quum duo indiuidua per inanitatem ferantur, alterum è regione moueatur, alterum declinet. Licet enim Epicuro concedenti, omne enunciatum aut verum aut falsum esse, non vereri ne omnia fato fieri sit necesse. Non enim aternis causis nature necessitate manantibus, verû est id quod ita enunciatur, Descendit in Academiam Carneades, nec tamen sine causis. Sed interest inter causas fortuitò antegressas, & inter causas cohibentes in se efficientiam naturalem. Ita & semper verû fuit, Morietur Epicurus, quum duo & septuaginta annos vixerit, archonte Pitharato: neq; tamè erant causæ fatales cur ita accideret: sed quod ita cecidisset, certè casurû sicut cecidit fuit. Nec ij qui dicunt immutabilia esse quæ futura sint, nec posse verû futurum conuerti in falsum, fati necessitatem confirmant, sed verborum vim interpretantur. At qui introducunt causarum seriem sempiternam, hi mentem hominis volûtate libera spoliata, necessitate fati deuinciunt. Sed hæc hæctenus: alia videamus.

D ij

Nec cùm hæc ita sint) Quamquam enunciationes necessitatem veri vel falsi habent, vt Diodorus censet, non tamen ea de causa fatum fuerit: quod dum timeret Epicurus, & omnem enunciationem veram vel falsam esse negavit, & motum quendam commentitium declinationis atomorum induxit.

Extimescat) quod confirmari putabat, si omnis enunciatio vera vel falsa esset.

Ab atomis) ab atomorum declinatione, cuius ope fatū tollit, cū declinatio à naturalibus impulsionebus, & necessarijs causis voluntatē liberet. Lucretius lib. 2,

Deniq; si semper motus connectitur omnis,

Et vetere exoritur semper nouus ordine certo,

Nec declinando faciunt primordia motus,

Principium quoddam, quod fati fœdera rumpat,

Ex infinito ne causam causa sequatur:

Libera per terras, vnde hæc animantibus extat,

Vnde hæc est, inquam, fatis auulsa voluntas,

Per quam progredimur quò ducit quenque voluptas?

De via deducat) Nam via ponderum, vt atomorum, è regione est, & ad perpendiculum: nunc Epicurus declinationem inducit incerta regione, & incerto tempore, vt voluntatis libertatē retineat. Lucretius,

Corpora cū deorsum rectā per inane feruntur

Ponderibus proprijs, incerto tempore ferme,

Incertisq; locis spacio decedere paulum:

Tantum quod momen mutatus dicere possis.

Inenodabiles) quas enodare nemo possit, quibus se nemo possit expeditare.

Vt sine causa fiat) quia declinationis nullā causam Epicurus affert, vt aliorum motuum: moueri per inane profundum, verbi gratia, indiuidua corpuscula dicit propter pondus, & resilire in concursionebus ex plaga: vt illorum duorum motuum causa sint, pondus & plaga: declinationis autem quam afferre tandem causam potest? Itaque in ea & à Cicero, & ab omnibus Stoicis valde exagitur & vexatur: Plutarchus ἀπὸ τῆς ἐν πλάτῃ ψυχρονομίας: Ἐπικούρου μὲν γὰρ ἡ δὲ ἀκαρπὲς ἐκκλίνας πλὴν ἀπμοῦ συγχαρῆσιν, ὡς αἰσῆτοι ἐπιπέζοντι κίνησιν ἐν τῷ μιν ὄρω. Et Epicurei sibi conscij culpa, timide eam ponebant, & minimam sibi concedi postulabant. Lucretius,

Quare etiam atque etiam paulum inclinare necesse est

Corpora, nec plusquam minimum, ne fingere motus

Obliquos videamur, & id res vera refutet.

Nanque hoc in promptu manifestumque esse videmus,

Pondera quantum in se est non posse obliqua meare,

E supero cum precipitant, quod cernere possis.

Sed nihil omnino recta regione viai

Declinare, quis est qui possit cernere sese?

De nihilo) Nam si declinatio ista sine causa est, de nihilo erit: ex quo fiet ut aliquid de nihilo sit, quod nec physici, nec ipse Epicurus voluit.

Lucretius,

Nullam rem è nihilo gigni diuinitus vnquam.

Per inanitem) per inane. Duo enim Epicurus principia ponit, atomos & inane.

E regione) ad rectas lineas, ad perpendiculum, ex aduersum, quod Epicurus *κατὰ σέθεν* dixit.

Alterum declinet) Non enim causari poterit quid sit quodd atomus vna recta moueatur, altera oblique, quod tamen ei suscipiendum erit.

Licet enim Epicuro) quod non concedit tamen fatum veritus. Putat enim, si omnis enunciatio sit vera aut falsa, fatum fore, cum esse vera aut falsa sine antegressis causis, & ex nature necessitate manantibus non possit: quod falsum est. Nam causæ voluntariæ esse possunt, ut in Academia descendendi.

Non enim aternis) ex quibus confertum & contextum fatum esse oportet.

Descendit) Erat enim in decliui Academia, Athenæ in edito.

Carneades) nouæ Academiae philosophus, disputator acerrimus.

Sine causis) voluntarijs, quæ ab animi inductione, impulsione & ratiocinatione proficiscuntur, quæ fortuito antegrediuntur. Nec hic Diodorus Cicero relinquit, cum ex ratione Diodori Epicureos Stoicis respondere nullo negotio posse ostendat: nec Diodorus necessarias causas ponebat, sed quæ vis earum enunciationum esset in quibus aliquid fieri posse aut non posse dicebatur, quærebat.

Fortuito antegressas) in quibus nulla est necessitas fatalis.

Et inter causas) quæ necessariae sunt, & necessario efficiunt.

Cohibentes) continent. *συνεπικὰ αἴτια* Græci vocant, ab illis quæ *συνεπαρκητικὰ* & *ἐκ τῶς αἴτια*, dicuntur diuersa.

Efficientiam) vim efficiendi. Cicero in Topicis, Causarum igitur genera duo sunt: vnum quod vi sua id quod sub ea subiectum est certe efficit, ut ignis accendit.

Ira & semper) sine causis necessarijs, ex aeterno verum fuit, ut inquit ex sententia Diodori, Morietur Epicurus.

Archonte Pitharato) Anni archontes apud Athenienses erant, ex

quorum nominibus annos numerabant, vt Romani consulum. Nomē Græcum retinuit: non tamen Plinius, qui magistratum vertit, sic lib. 33, Theophrastū nonaginta annis ante Praxibulum Atheniensium magistratum. Pitharati autem magistratu mortuum esse Epicurū, etiam Lactertius scribit.

Nec ij qui dicunt) vt Diodorus, qui tantum querit, quid valeant enunciationes de eo quod fieri potest aut non potest, non causas fatales scrutatur.

Verborum vim interpr.) vera'ne sint enunciationes an falsa.

At qui introduc.) vt Stoici.

Alia videamus) argumenta Stoicorum, quibus fatum probant.

Cōcludit enim Chrysippus hoc modo, Si est motus sine causa, non omnis enunciatio, quod *ἀξιωμα* dialectici appellant, aut vera aut falsa erit. causas enim efficientes quod non habebit, id nec verum nec falsum erit: omnis autem enunciatio, aut vera aut falsa est: motus ergo sine causa nullus est. quod si ita est, omnia quæ fiunt, causis fiunt antegressis: id si ita est, fato omnia fiunt. efficitur ergo, fato fieri quæcunque fiant. Hic primum si mihi libeat assentiri Epicuro, & negare omnem enunciationem aut veram esse aut falsam, eam plagam potius accipiam, quàm fato omnia fieri comprobem. Illa enim sententia habet aliquid disputationis, hæc verò non est tolerabilis. Itaq; contendit omnes neruos Chrysippus, vt persuadeat omne *ἀξιωμα* aut verum esse aut falsum. Vt enim Epicurus veretur, ne, si hoc cōcesserit, concedendum sit fato fieri quæcunque fiant (si enim alterutrum ex æternitate verum sit, esse id etiam certum: & si certum, etiam necessarium: ita & necessitatem & fatum confirmari putat) sic Chrysippus metuit, ne, si non obtinuerit, omne quod enuncietur, aut verum ef-

se aut falsum, omnia fato fieri possint ex causis eternis rerum futurarum.

Si est motus) vt appetitio & voluntas: nec contra Epicurum ista differuntur, sed ad confirmationem fati. Disputat Alexander lib. 2 de animo, *κινῶν τὰ ἐν ἀνάγκῃ*. Dialectici) Stoici. Eos enim Dialecticos vocabant. Cicero in Topicis, Sequitur locus dialecticorum proprius.

Causis fiunt antegressis) antecedentibus, quas tollunt qui suo prope impulsu aliquando voluntatem moueri dicunt sine antecessione causa. has causas *προηγούμενας* vocant & *προκαταρκτικάς*.

Epicuro) qui negat omnem enunciationem veram aut falsam esse, ne fatum comprobare cogatur. Epicuro tamen hac in re non assentietur, sed si conditio feratur, Epicurum sequi mallet quàm fatum recipere.

Eam plagam) Nam hac plaga minus se læsum iri censeret, quàm si fatum comprober: quod vulnus intolerabile & propemodum letale esset.

Disputationis) in ea aliquid dubium videtur & controuersum esse: alioqui id non tantopere disputaret Chrysippus.

Tolerabilis) cum ex ea sequatur euersio vitæ & morum, & voluntatis seruitus.

Itaque contendit) quod argumentum est, eam rem aliquid disputationis habere, cum in eo probando vsque adeo vires suas experiatur.

Veretur) quod tamen ei verendum non est, cum ex eo non sequatur fatum esse.

Sic Chrysippus) rem esse sibi factam putat, si doceat omnem enunciationem veram aut falsam esse. sequi enim ex eo ceter fatum esse: cum id ex contradictionis vi, non rei natura certum sit.

Sed Epicurus declinatione atomi vitari fati necessitatem putat: itaque tertius quidam motus oritur extrapondus & plagam, quum declinat atomus interuallo minimo, id appellat *ἐλάττωσις*: quam declinationem sine causa fieri, si minus verbis, re cogitur confiteri. non enim atomus ab atomo pulsa declinat. nam quum potest pelli alia ab alia, si grauitate feruntur ad perpendicularum corpora indiuidua rectis lineis, vt Epicuro placet? sequitur enim, vt si alia ab alia nunquam depellatur, nec contingat quidem alia aliam. ex quo efficitur, vt iam si

Nomé
lib. 33,
magi-
m La-

ant e-
atales

otus
iale-
effi-
n e-
otus
æ fi-
fiut.
um
enū
po-
Illa
verò
hry
aut
erit,
n al
um:
&
e, si
ef-

fit atomus, eaque declinet, declinare sine causa. Hanc Epicurus rationem induxit ob eam rem, quòd veritus est, ne, si semper atomus gravitate ferretur naturali ac necessaria, nihil liberum nobis esset, quum ita moueretur animus, ut atomorum motu cogeretur. Hinc Democritus auctor atomorum accipere maluit necessitate omnia fieri, quam à corporibus indiuiduis naturales motus auellere.

Sed Epicurus) Motum declinationis excogitavit Epicurus, ut voluntatis libertatem retineret, ne si in primum semper laberetur atomi necessario & naturali motu, fato fierent omnia. nunc enim cum incerto spacio & regione declinent, ex eo efficitur, ut quòdcumque volumus, nobis omnis susceptio & animi inductio libera sit & voluntaria.

Tertius quidam motus) Tres atomis motus Epicurus, ut Plutarchus scribit, tribuit: vnum $\kappa\tau'$ *σαθ' μω*, id est ad lineam: alterum $\kappa\tau'$ *παρέγκλιον*, id est per declinationem: tertium $\kappa\tau'$ *πληγῶ*, id est ex plaga. Ad lineam mouentur deorsum per inane profundum: per declinationem, cum minimum declinant, ut complexiones, copulationes & adhesiones atomorum fiant. nam si omnes è regione mouerentur, nulla alteram attingeret. ex plaga, cum propter soliditatem ex conflictu resultant. Lucretius,

Aur gravitate sua ferri primordia rerum,

Aur ictu forte alterius. nam cita supernè

Obuia cum flexere, fit ut diuersa repente

Dissiliant. neque enim mirum, durissima quæ sint

Ponderibus solidis, neque quicquam à tergibus obster.

Pondus) Omne corpus Epicuro graue est, deorsumque fertur, etiam ignis.

Lucretius,

-nullam rem posse sua vi

Corpoream sursum ferri sursumque meare.

Ne tibi dent, timeo, flammæ corpora fraudem, & cetera.

Minimo) Libro 1. de Finibus, perpaulum, quo nihil possit fieri minus: tantum quod momentum mutatus dicere possis, Lucretius dixit. Ita, ut opinor, sperauit se vitaturum reprehensionem Epicurus, si pusillam declinationem comminisceretur, & tamquam pro suo iure sumeret. Eaque causa fuit, cur eius verbum poneret Cicero, & ut intelligeretur quid minimum interuallum diceret.

Sine causa) Nam istam declinationem non efficit pondus, è regione enim

enim

enim ferrentur: nec plaga. nondum enim cōfluxerunt atomi, vt ex pul-
sū declinent.

Nam qui potest pelli) quo tandē pacto ex plaga motus ille esse pos-
sit, cum atomi rectis lineis in præceps ferantur?

Ad perpendiculum) Perpendiculum & linea vocabula sunt archite-
ctorum, quæ ab ijs mathematici mutuuntur.

Nunquam depellatur) Non depelluntur, nec ab alijs declinare co-
guntur, si rectâ mouentur, qui corporum motus est.

Ne contingat) Cōtactus enim atomis propter earum soliditatem de-
pulsionem affert. nisi autem se cōtingant nihil gignetur, nullâque fient
complexiones nullâque conciliarerum. Lucretius,

Quod nisi declinare solerent, omnia deorsum

Imbris vti guttæ caderent per inane profundum:

Nec foret offensus natus, nec plaga creata

Principijs: ita nil vnquam natura creasset.

Hanc Epicurus rationem) hanc declinationem atomorum.

Grauitate) pondere. Nihil liberum) Lucretius,

Denique si semper motus connectitur omnis,

Et vetere exoritur semper nouus ordine certo,

Nec declinando faciunt primordia motus,

Principium quoddam quod fati fœdera rumpat,

Ex infinito ne causam causa sequatur,

Libera per terras, vnde hæc animantibus extat:

Vnde est hæc, inquam, fatis auulsa voluntas?

Hinc Democrit.) Laertius atomorū auctorem Leucippū fuisse præ-
dicat: Cic. hoc loco Democritū dicit, cuius imitator fuerit Epicurus.

Accipere) admittere & subire. Cicero, E quibus aer & ignis mouen-
di vim habent & efficiendi: reliquæ partes accipiendi & quasi patiēdi.
Necessitate) fato.

Acutius Carneades, qui docebat posse Epicureos
suam causam sine hac commentitia declinatione de-
fendere. Nam quum doceret esse posse quendam a-
nimi motum voluntariū, id fuit defendi melius, quàm
introducere declinationem, cuius præsertim causam
reperire non possunt: quo defenso, facile Chrysippo
possent resistere. Quum enim concessissent, motum
nullum esse sine causa, non concederent, omnia quæ

fierent, fieri causis antecedentibus. Voluntatis enim nostræ non esse causas externas, & antecedentes. Cõmuni igitur consuetudine sermonis abutimur, quum ita dicimus, velle aliquid quẽpiam, aut nolle sine causa. ita enim dicimus sine causa, vt dicamus sine externa & antecedenti causa, non sine aliqua. Vt quum vas inane dicimus, non ita loquimur vt phisici, quibus inane esse nihil placet: sed ita, vt, verbi causa, sine aqua, sine vino, sine oleo vas esse dicamus: sic quum sine causa moueri dicimus, sine antecedente & externa causa moueri, non omnino sine causa dicimus. De ipsa atomo dici potest, quum per inane moueatur grauitate & pondere, sine causa moueri, quia nulla causa accedat extrinsecus. Rursus autem, ne omnes à phisicis irrideamur, si dicamus quicquã fieri sine causa, distinguendum est, & ita dicendum, ipsius indiuidui hãc esse naturam, vt pondere & grauitate moueatur, eãque ipsam esse causam cur ita feratur. Similiter ad animorum motus voluntarios non est requirenda externa causa. motus enim voluntarius eam naturam in se ipse continet, vt sit in nostra potestate, nobisque pareat, nec id sine causa. Eius enim rei causa, ipsa natura est. Quod quum ita sit, quid est cur non omnis preunciatio, aut vera aut falsa sit, nisi concesserimus fato fieri quæcunque fiant: quia futura vera, inquit, non possunt esse ea quæ causas cur futura sint non habent.

Acutius multo subtilius Carneades pro Epicuro respondebat Stoicis. Docebat enim motum esse posse quendam voluntarium, à se ortũ, cuius antegressæ & externæ causæ nullæ essent.

Swam cauffam) quæ fatum tollit & libertatem voluntatis constituit.
 Motum voluntarium) qui à voluntatis impulsione & propofitione
 effct.

Antecedentibus) antegreffis, quæ externæ sunt, fed voluntarijs &
 internis.

Communi igitur) Quando libero voluntatis impulsu aliquid fufce-
 ptum est sine antegreffa caufa, sine caufa aliquid quempiam velle dici-
 mus: quod tamen fallum est, vt similitudine declaratur.

Vt phyfici) illi qui vacuum in rerum natura esse nihil censent, fed o-
 mnia conferta & plena. nam Epicurus contrà, inane ponit.

De ipsi atomo) quod itè de atomis ab Epicureis dici posset, eas an-
 tecedentibus caufis non moueri, fed suis & internis, vt pondere & gra-
 uitate.

Rurfus autem) vt caufa est cur indiuiduū, id est atomus, feratur de-
 orsum, grauitas: ita motus animorum caufa fuerit voluntas, non exter-
 na caufa. motus autem volūtatis caufa est opus id est appetitus, & ratio.

Sine caufa) Plutarchus Stoicorum argumētum esse dicit ad confir-
 mationem fati, τὸ μὴ εἶναι αἰτίας τὴν εὐχὴν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπινοεῖν αἰτίαν. Illud Si-
 ne caufa, quod posuerat, mutat, ne in phyficorum irrisionem incidat,
 qui nullo modo ferre poterant quicquam sine caufa fieri dici: ac vt in
 atomi motu negat extrinsecus quærendā causam, ita quoque in appeti-
 tionibus negat esse quærendas antegreffiones caufarum.

Quod cum ita sit.) Verum & fallum in enunciatis nihil adfert cau-
 fa cur fatum sit. Fatum enim non fuerit sine necessarijs caufis: at vt ve-
 rum & fallum sit, efficere possunt caufa fortuita & voluntaria. Hic igitur
 argumentatio Chryssippi repetitur, & diluitur.

Futura, inquit) Chryssippus.

Quæ caufas) at caufas habere possunt fortuitas & voluntarias, non
 ex æternitate fatas. sic enim respondetur Chryssippo.

Habeāt igitur caufas necesse est ea quæ vera sunt: ita
 quum euenerint, fato euenerint. Confectum negociū:
 siquidem tibi concedendum est, aut fato omnia fieri,
 aut quicquam fieri posse sine caufa. An aliter hæc enun-
 ciatio vera esse non potest, Capiet Numantiam Scipio,
 nisi ex æternitate caufa causam ferens hoc erit effectū-
 ra: an hoc fallum potuisset esse, si esset sexcentis seculis
 antè dictum? & si tum non esset vera hæc enunciatio,

Capiet Numantiam Scipio, ne illa quidem euersa vera est hæc enunciatio, Capiet Numantiam Scipio. Potest igitur quicquam factū esse, quod non verum fuerit futurum esse? nam vt præterita ea vera dicimus, quorum superiore tempore vera fuerunt instantia: sic futura, quorum consequenti tempore vera erunt instantia, ea vera dicimus. Nec, si omne enunciatum, aut verum aut falsum est, sequitur illico esse causas immutabiles, easque æternas, quæ prohibeant quicquam secus cadere atque casurum sit. Fortuitę sunt causę, quæ efficiant vt verè dicantur quæ ita dicentur, Veniet in Senatum Cato: non inclusæ in rerum natura atque mundo: & tamen tam est immutabile venturū, cum est verum, quā venisse: nec ob eam causam fatum, aut necessitas extimescenda est. etenim erit confiteri necesse: si hæc enunciatio, Veniet in Tusculanū Hortensius, verum nō est, sequitur vt falsum sit. quorum isti neutrū volunt, quod fieri non potest. Nec nos impediet illa ignaua ratio quę dicitur. appellatur enim quidā a Philosophis ἀργὸς λόγος: cui si pareamus nihil omnino agamus in vita. Sic enim interrogāt, Si fatum tibi est ex hoc morbo conualescere, siue medicum adhibueris, siue non adhibueris, conualesces. Itē, Si fatum tibi est ex hoc morbo non conualescere, siue tu medicum adhibueris, siue non, non conualesces. & alterutrum fatum est. medicum ergo adhibere nihil attinet.

Confectum negocium) Cicero de Diuinatione, Quam paucis verbis negocium confectum putant. sic Martialis, Tu factam tibi rem statim putasti. Ductus est sermo ab hominum passionibus & negocijs.

Sine causa) quod tibi non concedetur. Nam ut fiat sine causis ex æternitate naturæ manantibus, non fiet tamen sine causis fortuito antegressis. Causa causam ferens) ex eo causarum series dicitur fatum, id est *εἰρημὸς αἰτίων*.

Sexcentis) Pro infinitis & innumeris sexcenta Latini dicere solent. Cicero ad Atticum, Belli periculum, militum improbitas, sexcenta prætere alia. Si tum non esset) cum esset nondum capta.

Ne illa quidem euerfa) Sic locum restitui ex libris scriptis. Sententia est, ne capta quidem vrbe, vera fuerit enunciatio, Capiet Scipio Numantiam. non enim id iam futurum, sed præteritum erit.

Potest igitur) Si ex vero in falsum futura mutari possunt, posset aliquid factum esse, quod falsum fuerit futurum esse. Hic enim Cicero ex Diodori sententia Chrysippo respondet, & sine fato docet futura immutabilia esse posse. locum per interrogationem lego.

Instantia) præsentia. Cicero de Orat. genus causæ ex cōtrouersia facti, vel ex futuri, vel ex instantis. Consequenti) futuro, sequenti.

Causas immutabiles) ut vult Chrysippus. Immutabiles autem causæ fatales sunt & necessariae.

Et tamen tam est imm.) quæ sententia est Diodori.

Hortensius) qui Cicerone hæc condente iam mortuus erat. habebat autem in agro Tusculano villam Hortensius.

Verum non) id est vera non est. inconsequens prope oratio ex consuetudine dialecticorum disputantium.

Quorum isti neutrum) Epicurei, qui huiusmodi enunciationes nec veras, nec falsas esse dicunt, ut dicit infra Cicero.

Nec nos impedit) si in futuris immutabilitatem Diodeoram statuamus, non impedit nos ignaua ratio, ut eos impedit qui fatum ponunt. nam in dissoluenda valde laborant. Nec hæc ratio fatum confirmabat, sed ex fato ducebatur hoc incommodum, & hinc fatum subuertebatur: proinde sequitur, Carneades premebat alio modo.

Ἀργὸς λόγος) λόγος Stoicis ratiocinatio est & syllogismus, ut ex Diogene Laertio perspici potest. Hæc ratio ignaua dicitur: quia si ei pareamus, nihil in vita agemus. His autem ratiocinationibus sic nomina imponebant ex re & argumento, λόγος ἐγκυκαλυμμένος, λόγος περιζωτός, λόγος ψυδόμενος. Ignaua rationis sic meminit Plutarchus, *πέμπτον δὲ καὶ ὅτι πᾶσι οὐ καὶ θεῶν καὶ θεῶν πᾶσι λεγόμενα ἀφροδίτῃ καὶ περιζωτοὺς λόγοι, καὶ ὁ παρὰ τὴν ἐμμετρομένην ὀνομαζόμενος, ὁφισμαλία, ὡς ἀληθῶς, καὶ τὸ πᾶν τὸ λόγον πηγαῖν εἰ ὄντα*. Attigit & Plato in Menone: *ἐκαστὸν δὲ πίδεσθαι τούτω ἐλεγκτικῷ λόγῳ. ἕπος μὲν γὰρ ἡμᾶς ἀφροδίτῃ πωήσας*.

Interrogant) Nam interrogat is cui respondendum est, ut respondendum est ista ratiocinanti.

Si fatum tibi est) captionē esse censet Plutarchus, & σοφισμα appellat.
Et alterutrum est fatum) id est fato decretum, fixum & ratum. Nam
fatum hoc loco ita dictum esse videtur, vt sit tanquam fatale.

Rectē genus hoc interrogationis ignauum atq; iners
nominatum est, quòd eadem ratione omnis è vita tol-
letur actio. Licet etiam immutare, vt fati nomen non
adiungas, & eandem tamen teneas sententiā, hoc mo-
do: Si ex eternitate verum hoc fuit, Ex isto morbo con-
ualesces, siue adhibueris medicum, siue non adhibue-
ris, conualesces. itemq;, Si ex æternitate hoc falsum fu-
it, Ex isto morbo non conualesces: siue adhibueris me-
dicum siue non adhibueris, non cōualesces. deinde cæ-
tera. Hæc ratio à Chrysippo reprehenditur. Quædam
enim sunt, inquit, in rebus simplicia, quædam copula-
ta. Simplex est, Morietur eo die Socrates. huic, siue
quid fecerit, siue non fecerit, finitus est moriendi dies.
At si ita fatum sit, Nascetur OEdipus Laio, non pote-
rit dici, siue fuerit Laius cum muliere, siue non fuerit.
copulata enim res est & confatalis: sic enim appellat:
quia ita fatum sit, & cōcubiturum cum vxore Laium,
& ex ea OEdipū procreaturum: vt si esset dictum, Lu-
ctabitur olympijs Milo, & referret aliquis, Ergo siue
habuerit aduersarium, siue non habuerit, luçtabitur, er-
raret. est enim copulatum, luçtabitur: quia sine aduer-
sario nulla luçtatio est. Omnes igitur istius generis ca-
ptiones eodem modo refelluntur. Siue tu adhibueris
medicum, siue nō adhibueris, conualesces: captiosum.
Tam enim est fatale medicum adhibere, quàm con-
ualescere. Hæc, vt dixi, confatalia ille appellat.

Quod eadem ratione) quia quod in morbo dictum est, licet in omni
regerenda eodem modo enuncies: ex quo tolleretur omnis actio.

Hęc ratio à Chrysippo) Chrysippus & si fatum affirmabat, tamen &
id quod fieri potest, & consilium, & deliberationem, & actiones, & offi-
cia retinebat, vt docet Alexander. Is igitur rationi ignauæ, quæ ad euer-
sionem fati obijciebatur, respondebat.

Simplicia) In quibusdã simplex esse fatũ ponit Chrysippus: in alijs tã
quã duplex & copulatũ, vt vtriq; cõfatale sit. ita ignauã captionẽ soluit.

Siue fuerit Laïus) esse cum muliere honestè & verecundè dicebant
Romani, pro cum muliere rem habuisse, auctor Varro.

Sic enim appellat) *συνεμειμένον* Chrysippus dixit, quod confatale Ci-
cero vertit: hoc vocabulum apud Plurarchum extat in libello de Fato.

Cum vxore) Iocasta, quam tamen Homerus Epicasten vocat. Res-
ponderat autem Apollo Laio, ipsum interfecitũ in ab eo quem procre-
asset. Oraculum est apud Euripidem,

Εἰ δὲ πικρῶς πᾶσι δὲ, ἀπὸ τῆς σ' ὀφεί.

Milo) Crotoniates.

Referret) redderet, responderet.

Refelluntur) quod in eis quiddam copulatum sit & confatale, vt cen-
set Chrysippus.

Carneades genus hoc totum non probabat, & ni-
mis incensideratè concludi hanc rationem putabat:
itaque premebat alio modo, nec vllam adhibebat ca-
lumniam: cuius erat hæc conclusio, Si omnia antece-
dentibus causis fiunt, omnia naturali colligatione cõ-
ferte contextèque fiunt: quod si ita est, omnia necessi-
tas efficit. id si verum est, nihil est in nostra potestate.
est autem aliquid in nostra potestate. at si omnia fato
fiunt, omnia causis antecedentibus fiunt: non igitur
fato fiunt quæcunq; fiunt. Hoc arctius astringi ratione
non potest. nam si quis velit idem referre, atque ita di-
cere, Si omne futurum ex aternitate verum est, vt ita
certè eueniat quemadmodum sit futurum, omnia col-
ligatione naturali conferte contextèque fieri: nihil di-
cat. multum enim differt, vtrum causa naturalis ex æ-

ternitate futura vera efficiat: an etiam sine eternitate naturali, futura quæ sint, ea vera esse possint intelligi. itaq; dicebat Carneades, ne Apollinem quidem futura posse dicere, nisi ea quorum causas natura ita contineret vt ea fieri necesse esset. Quid enim spectans deus ipse diceret, Marcellum eum qui ter Cos. fuit, in mari esse periturum? Erat hoc quidem verum ex æternitate, sed causas id efficientes non habebat. ita ne præterita quidem ea quorum nulla signa tanquam vestigia extarēt, Apollini nota esse censebat, quo minus futura. causis enim efficientibus quanque rem cognitis, posse denique sciri quid futurum esset. Ergo nec de OEdipo potuisse Apollinem prædicere, nullis in rerū natura causis præposit, iscur ab eo patrem interfici necesse esset: nec quicquam eiusmodi.

Carneades genus) Carneades instituto nouorum Academicorum in Stoicos disputabat: sed in oppugnatione fati non probabat ignauam rationem, & Stoicos alio argumento premebat.

A dhibebat calumniam) nam captio & calumnia inest in ratione ignaua.

Conclusio) argumentatio.

Anteced.) *προηγουμένης αἰτίας.*

Consertè, cont.) naturalis quædam est causarum series & colligatio.

In nostra potestate,) quod *ἐφ' ἡμῶν* dicunt.

Hoc arctius) hæc ratio & conclusio firmissima est. ductum à fascib⁹ qui vinculis astringuntur.

Referre) in nos reijcere & retorquere, qui fatum negamus: & tamè immutabilitatem in futuris dicimus ex Diodori sententia.

Nihil dicat) Non enim partium necessaria fuerit colligatio & series causarum, si omne futurum ex æternitate verum sit, cum sine causis necessarijs & antegressis verum esse possit.

Naturalis) vt vult Chrysippus Diodoreis repugnantibus.

Itaque dicebat) Diodori sententia *περὶ ἀναγκῶν* aduersus Stoicos utebantur Academici, vt vera ex æternitate futura essent, sine naturalium causarum

causarum antecessione: ac proinde Carneades diuinationem esse negabat posse, & si immutabilitas in futurorum veritate esset, nisi in ijs quæ naturalibus & necessarijs causis continerentur.

Marcellum cum) Cicero de Diuinatione, Vt si quis M. Marcellum illum, qui ter consul fuit, multis annis antè dixisset naufragio esse periturum, diuinasset profecto. & in Pisonem, M. marcellus, qui ter consul fuit, summa virtute, pietate, gloria militari, periit in mari. Fuit autè, vt A sconius ait, nepos illius Marcelli, qui Syracusas cepit. is naufragio ad Africam periit paulo ante tertium Punicum bellum.

Ex aternitate) ex infinito & aeterno tempore.

Vestigia) in quibus admonitio esset præteriti.

Quo minus futura) Apollini nota esse, cui ne præterita quidem nota sint.

Posse denique) posse tum demum.

Quocirca si Stoicis, qui omnia fato fieri dicunt, cõsentaneum est huiusmodi oracula ceteraque quæ ad diuinationem pertinent comprobare: ijs autem qui quæ futura sunt, ea vera esse ex aternitate dicunt, non idem dicendum est, vide ne non eadem sit illorum causa & Stoicorum. Hi enim vrgentur angustijs, illorum ratio soluta ac libera est. Quòd si concedatur nihil posse euenire nisi causa antecedente, quid proficiatur, si ea causa nõ ex aeternis causis apta ducatur? causa autem ea est, quæ id efficit cuius est causa, vt vuln^o mortis, cruditas morbi, ignis ardoris. itaque non sic causa intelligi debet, vt quod cuique antecedit id ei causa sit, sed quod cuique efficienter antecedit. nec quod in campum descenderim, id fuisse causæ cur pilaluderem: nec Hecubam causam interitus fuisse Troianis, quòd Alexandrum genuerit: nec Tyndareum Agamemnoni, quòd Clytæmestrâ. hoc enim modo viator quoque bene vestitus causa grassatori fuisse diceretur, cur ab eo spoliaretur. Ex hoc genere illud est Ennij,

Vtinam ne in nemore Pelio securibus
 Cæsa cecidisset abiegna ad terram trabes,
 licuit vel altius, Vtinam ne in Pelio nata vlla vnquam
 esset arbor: etiam supra, Vtinam ne esset mōs vllus Pe-
 lius: similiterque superiora repetentem regredi infini-
 tē licet.

Nē ve inde nauis inchoandę exordium
 Cepisset,
 quorsum hæc præterita: quia sequitur illud,
 Nam nūquā hera errans mea, domo efferret pedē
 Medea, animo ægro, amore sæuo saucia.
 non vt hæ res causam afferrent amoris.

Quocirca) colligit omnia esse expeditiora & liberiora Diodoreis
 quàm Stoicis, & eorum sententias valde discrepantes esse: quas tamen
 quispiam fortasse easdem falso esse putaret, & nonnulli Stoici clama-
 bant. Non enim necesse est Diodoro diuinationem & oracula appro-
 bare: necesse est Stoicis, si sibi constare velint.

Ijs autem) Diodoreis.

Hi enim) Stoici.

Illorum) Diodoreorum, qui sine causarum antecessione futura ex
 æterno tempore vera esse dicunt.

Quod si conced.) Antea negavit omnis motus causas esse antecedē-
 tes, vnde fatum Stoici argumentabantur: nunc hoc concessio, negat ta-
 men sequi fatum esse.

Ex æternis causis apta) ex causis in rerum natura quæ æterna est po-
 sitis profecta Nam huiusmodi causæ vi sua certè efficiunt quod sub eis
 subiectum est, vt ignis accendit.

Causa autem est) quæ efficienter rei cuique antecedit. Itaque adiu-
 menta, præcursoriones, materiam, ferramenta, sine quibus aliquid effici
 nequit, in causis hic non numerat.

In campum) Martium, vbi se iuuentus Romana exercebat. Cicero
 de Oratore, Vt in illum Titium qui cum studiose pila luderet, & idem
 signa sacra noctu frangere putaretur, gregalésque cur in campum non

venisset requirerent, excusavit Vespa Terentius, quòd cum brachium fregisse diceret.

Quod Alexandrum) qui rapta Helena, Troiæ excidij causa fuit.

Clytamnestram) quæ Agamemnonem maritum interfecit.

Ex hoc genere) ex eo genere rerum sine quibus effici nō potest. Locus est ex Ennij Medea.

Regredi infinite) in infinitum retroire.

Interesse autem aiunt, vtrum eiusmodi quid sit, sine quo aliquid effici non possit: an eiusmodi cum quo effici aliquid necesse sit. Nulla igitur earum est causa, quoniam nulla earum rerū sua vi efficit id cuius dicitur causa. nec id sine quo quippiam nō fit, causa est: sed id quod cum accessit, id cuius causa est efficit necessario. Nondum enim vlcerato serpentis morfu Philocteta, quæ causa in rerum natura continebatur, fore vt is in insula Lemno linqueretur: post autem causa fuit propior, & cum exitu iunctior. Ratio igitur euentus aperit causam: sed ex eternitate vera fuit hæc enunciatio, Relinquetur in insula Lemno Philoctetes: nec hoc ex vero in falsum poterat conuerti. necesse est enim in rebus contrarijs duabus. cōtraria autem hoc loco ea dico, quorum alterum ait quid, alterum negat. Ex his igitur necesse est inuito Epicuro alterum verum esse, alterum falsum: vt, Sauciabitur Philoctetes, omnibus antè seculis verum fuit: Nō sauciabitur, falsum. nisi fortè volumus Epicureorum opinionem sequi, qui tales enunciations nec veras, nec falsas esse dicunt: aut cum id putet, illud tamen dicunt quod est impudentius, veras esse ex contrarijs disunctiones: sed quæ in his enunciata essent, eorum neutrum esse verum. O admirabilem li-

centiam, & miserabilem inscientiam differēdi. si enim aliquid in eloquēdo nec verum, nec falsum est, certē id verum non est: quod autem verum non est, quī potest non falsum esse? aut quod falsum non est, qui potest verū esse? tenebitur id quod à Chrysippo defenditur, omnem enūciationem aut veram, aut falsam esse: ratio ipsa coget, & ex aeternitate quaedam vera esse, & ea non esse nexa causis aeternis, & à fati necessitate esse libera.

Interesse) etiam Stoici, ut proinde ex eorum sententia aliquid antecedere possit, quod causa non sit.

Serpentis) Alij à serpente ulceratum Philoctetem scribunt: alij ceci disse in eius pedem sagittam hydræ cruore imbutam.

Post autē) Posteaquam Lemnū venit in expeditione belli Troiani.

Ratio igitur) Scimus enim cur in Lemno relictus sit, ex euentu.

Necesse est enim) In contradictione disunctus sit, ex euentu: proinde pars altera vera, altera falsa est. Ea ratio erat Diodori.

Ait quid) affirmat.

Tales enunciationes) quæ de futuro aliquid dicunt quod fieri possit aut non possit, ut, Sauciabitur Philoctetes. Nam cū Epicurus omnem enunciationem veram aut falsam esse negabat, id potissimum de his intelligebat.

Ex contrarijs) Sauciabitur, aut, Non sauciabitur Philoctetes, verum dicebant: nec tamen Sauciabitur, verum, nec Non sauciabitur, falsum, In eloquendo) in enunciando.

Nec verum, nec falsum) In Epicureos argumentatur, qui ista enunciata nec vera, nec falsa dicebant. Nam quod nec verum, nec falsum est, verum non est: quod verum non est, id falsum est.

Tenebitur) non negabimus ut Epicurei, sed defendemus ex Diodori sententia, omnem enunciationem veram aut falsam esse: nec ex eo tamen sequi fatum esse, quantum vera sint ex aeternitate. Non enim erunt ea ex aeternis apta & nexa causis, quæ fati necessitatem habeant.

Ac mihi quidē videtur, cum duæ sententiæ fuissent veterum philosophorum, vna eorum qui censerent, omnia ita fato fieri, ut id fatum vim necessitatis afferret, in qua sententiā Democritus, Heraclitus, Empedocles,

Aristoteles fuit: altera eorum, quibus viderentur sine
 villo fato esse animorum motus voluntarij: Chrysippus
 tanquam honorarius arbiter medium ferire voluisse:
 sed applicat se ad eos potius qui necessitate motus ani-
 mos liberatos voluit. Dum autem verbis utitur suis, de-
 labitur in eas difficultates, ut necessitatem fati confir-
 met inuitus. Atque hoc, si placet, quale sit, videamus in
 assensionibus, quas prima oratione tractavi. Eas enim
 veteres illi, quibus omnia fato fieri videbantur, vi effici
 & necessitate dicebant. Qui autem ab his dissentiebant,
 fato assensiones liberabant, negabantque fato assensio-
 nibus adhibito, necessitatem ab his posse remoueri: ii-
 que ita differebant, Si omnia fato fiunt, omnia fiunt an-
 cedente causa: & si appetitus, illa etiam que appetitum
 sequuntur: ergo etiam assensiones. At si causa appeti-
 tus non est sita in nobis, ne ipse quidem appetitus est
 in nostra potestate: quod si ita est, ne illa quidem que
 appetitu efficiuntur, sunt sita in nobis. non sunt igitur
 neque assensiones, neque actiones in nostra potestate.
 ex quo efficitur, ut ne claudationes iustae sint, nec vitu-
 perationes, nec honores, nec supplicia. quod cum vitio-
 sum sit, probabiliter concludi putant, non omnia fato
 fieri, quae cunque fiant.

A c mihi quidem videtur) Duae veterum sententiae fuerunt: vna eorum
 qui fato fieri omnia censebant: altera eorum qui neque fatum ponebant, &
 voluntarios animi motus esse dicebant: Chrysippus & fatum probauit,
 & voluntatis libertatem retinuit.

Id fatum) Nam Chrysippus in fato vim necessitatis non ponit, cum
 aliquid in nostra potestate relinquit.

Aristoteles) In Academicis semper fatum oppugnat Aristoteles, &

cuius interpres Alexander: sed in Exotericis, vt opinor, etiam fatum profuerat, velut in libro de mundo, *οἷμα δὲ καὶ πλὴν ἀνάγκη ἐν ἄλλο ἢ λέγεσθαι, πλὴν τούτων οἰοεὶ ἀνίκητον ἐστὶν ὄντα· ἐμμετρύην δὲ εἶσε, τὸ εἶρεν τι καὶ χερσὶν ἀκροατίας· πεπορευμένην δὲ καὶ εἶσε, τὸ πειραζομένην πάντα, καὶ μηδὲν ἐν τοῖς οὐσιν ἀπειρον εἶναι*, & cætera. Eam enim Peripateticorum & Academicorum, qui iidem erant, sententiam fuisse, sic in Academicis scribit, Quam interdum eandem necessitatem appellant, quia nihil aliter possit atq; ab ea constitutū sit, euenire, quasi fatalem & immutabilem continuationē ordinis sempiterni: nōnunquam quidem eam fortunam, quod efficiat multa improuisa hæc nec opinata nobis propter obscuritatem ignorantemque causarum.

Chrysippus tanq. Eam sententiam ferre Chrysippus videtur, & ita rem disceptare, vt & fato omnia fiant, & aliquid sit in nostra potestate.

Honorarius arbiter) is est quem litigātes honoris causa delegerūt disceptatorē controuersæ suæ, æque ac ab honore prætoris ius pretoriū honorarium dicitur. Sic Cicero in Tuscul. 5, Quorum controuersiam solebat tanquam honorarius arbiter iudicare Carneades. Sic pro Cæcinnâ honorariam & domesticam amici operam arbitrium appellat.

Medium ferire) ab icū ductum & petitione, mediam quandam secutus est sententiam.

Sed applicat se) in eorum tamen est sententiam propensior qui fatū negant, & voluntatis motus liberos, non coactos putāt, cū in fato necessitatem non ponat, sed propensionem & inclinationem. Ductum ab alienigenis qui Romæ ad aliquem patronum se applicabant.

Verbis vtitur suis) quibus vti solet de vi & potestate fati differens.

Nam vicissim tantam ei tribuit necessitatem, vt æstuans & laborans retinere vix possit animi libertatem. Ita se induit & implicat. Id ex Plutarcho intelligi potest, qui ita scribit, *ὁ δὲ λέγειν ὅτι Χρυσίππος ἰαυτοπελῆ τῶν ἀγίων, ἀλλὰ παροκαταρκτικὴν μόνον ἐπιείθο πλὴν ἐμμετρύην, ὁκεί τὰ λην αὐτῶν ἀποδείξει μαζούριον παρὸς αὐτῶν, ὅπου τ' ἔμμετρον ὑποφωδῶς ἐπαγεῖ παρὰ τῷ Διὶ λέγοντα, πρὶ ἔχει, ὅτι τίκεν ὕμμι κακὸν πῆμπτῶν ἐκείτω*

Ἡ ἀγῶν— καὶ τὸν Εὐρυπίδην,

Ἐ Ζεὺ, πῶς τὰς παλαμπύρας βροπύς

Φρονεῖν λέγομε· αὐτὸν γὰρ ἐξηρημέτα

Δράμῳ τὴν ποιάδ'· ἂν σὺ πύζανεις φρονῶν.

αὐτὸς δὲ πολλὰ πούτοις ἠμολογούμενα γράφει· τέλος δὲ, φησὶ μηδὲ ἰσχεσθαι, μηδὲ κησθαι, μηδὲ πύλαζον ἀλλως ἢ κτλ' τὸ Διὶς λόγον, ὃν τῆ ἐμμετρύην τ' αὐτὸν εἶναι.

In assension.) quas συγκαταθέσεις vocāt, id est approbationes. Visus autem quæ propriam habent declarationem earum rerum quæ videātur, fides & assensio adiungitur. Ac primū quidem cū quid obijcitur sensibus, phantasia est, id est visum: quam sequitur assensio: assensionem cō-

prehensio. Nam cum visum acceptum & approbatum erat, comprehensio-
nem vocabant. Vi effic.) vi quadam fatali & necessaria.

Ilique ita differ.) ita argumentabantur liberas esse approbationes.

Etli appetitus) Appetitio que ορημι dicitur, qua quod ad naturam sua
accommodatum est, expetunt animantes: vt res perspicuas approbant.

Appetitum sequuntur) actiones.

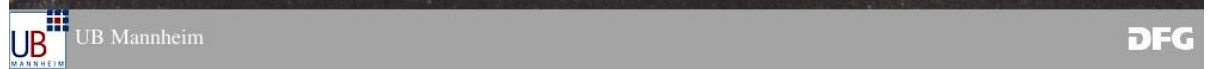
Etiam assensiones) qua appetitum sequuntur, & quibus ante quam
agamus approbamus. Plurarchus, και μη εν γα τις ωσος της ακεδημακοις
ειωσιν ο πλειους αυτην η Χρυσιππου και Αντιπατρως γιγνοι περι τε μητε ωσθηεν,
μητε ορημι ανσκαι γε πως.

Causa appetit^o) no est in nostra pote-
state, sed externa est & fatalis.

Appetitu) vt assensiones & actio-
nes, quibus appetitus praecurrit, quarumque auctor est.

Nec laudationes) Si necessitate fatali constricti agimus coacti & inui-
ti, neque virtus laudem, neque vitium vituperationem meretur: nec o-
ptimi ciues honore, scelerati supplicio affici debent.

Chrysippus autem cum & necessitatem impro-
baret, & nihil vellet sine praepositis causis euenire,
causarum genera distinguit, vt & necessitatem effugi
at, & retineat fatum. Causarum enim, inquit, aliae
sunt perfectae & principales, aliae adiuuantes & pro-
ximae. quamobrem quum dicimus omnia fato fieri
causis antecedentibus, non intelligi volumus, causis
perfectis & principalibus, sed causis antecedentibus
adiuuantibus & proximis. Itaque illi rationi quam
paulo ante conclusi, sic occurrit, Si omnia fato fiant,
sequi illud quidem, vt omnia causis fiant ante-
positis: ver non principalibus causis & perfectis,
sed adiuuantibus & proximis. quae si ipsae non sunt
in nostra potestate, non sequitur, vt ne appetitus qui
dem sit in nostra potestate. at hoc sequeretur, si om-
nia perfectis & principalibus causis fieri diceremus,
vt cum haec causae non essent in nostra potestate,

ne ille quidem esset in nostra potestate. quã obrẽ qui ita fatum introducunt, vt necessitatẽ adiungant, in eos valebit illa conclusio. qui autẽ causas antecedẽtes non dicunt perfectas neque principales, in eos nihil valebit. quod enim dicatur assensiones fieri causis antepositis, id quale sit, facile à se explicari putat. nã quanquam assensio non possit fieri nisi commota viso, tamẽ quum id visum proximam causam habeat non principalem, hanc habet rationem, vt Chrysippus vult, quam dudũ diximus, non vt ille quidem fieri possit nulla vi extrinsecus excitata (necesse est enim assensionem viso commoueri) sed reuertitur ad cylindrum & turbinem suum, quæ moueri incipere nisi pulsa non possunt. Id autem quum accidit, suapte natura, quod superest, & cylindrum volui, & versari turbinem putat. Vt igitur, inquit, qui protrusit cylindrum, dedit ei principium motionis, volubilitatem autem non dedit: sic visum obiectum imprimet illud quidem, & speciem suam quasi signabit in animo, sed assensio nostra erit in potestate: eaque quemadmodum in cylindro dictum est, extrinsecus pulsa, quod reliquum est suapte vi & natura mouebitur. Quod si aliqua res efficeretur sine causa antecedente, falsum esset omnia fato fieri: sin omnibus quæcunque fiunt verisimile est causam antecedere, quid afferri poterit, cur non omnia fato fieri fatendum sit: modo intelligatur, quæ sit causarum distinctio ac dissimilitudo?

Necessitatem improbaret) Fatum enim necit Chrysippus ex causis

sis præcurrentibus, non necessarijs tamen: Cicero in Topicis, Alia autê præcurfionem quandam adhibent ad efficiendum, & quædam adferût per se adiumenta, etfi non necessaria, vt amori congressio cauffam attulerit, amor flagitio. Ex hoc genere cauffarum ex æternitate pendentium, fatum à Stoicis neçtitur. Quod idem de Stoicorum sententia etiam à Plutarcho scribitur in cap. de Fato. Ita cum à fato Chrysippus neçsitatem remoueret, aliquid in nostra potestate relinquebat.

Sine præpositis cauffis) sine antecedentibus cauffis.

Cauffarum enim) Multa cauffarum genera ponunt Stoici: *ἀποπλή, ποσοπαρκτικά, σωαίτια, ἐκπικά, πωεκπικά.* perfectas & principales *ἀποπλή, ἡς αἰτίας καὶ κωλαίας* vocant: adiuuantes *σωαίτια*, quæ adiumenta quædam afferunt, etfi non necessaria.

Itaque illi rationi) more Stoicorum, qui *συλλογισμὸν λόγον*, ratiocinationem rationem, sapenumero vocant.

Paulo ante conclusi) ea est, Si omnia fato fiunt, omnia fiunt causa antecedente.

Vt ne appetitus) Quia in illis cauffis nulla neçsitas est, vt vis afferatur appetitui.

Perfectis) quæ efficienter rei cuique antecedunt, & neçsitatem afferunt.

Illa conclusio) non in Chrysippum.

Commota viso) visum antecedit approbationem. visis enim perspicuis credimus & assentimur. sic autem interpretari solet *φαντασίαν* Cic.

Proximam cauffam) euentu & rei propinquiore: etfi illa antecedens est & externa. proxima igitur est quæ *προσεχίς* dicitur: eadê etiam interdum continens dicitur, id est coherens & coniuncta cum re, vt paulo post. Continentem aliam posuerunt cauffam Stoici omnia peruadentem & penetrantem, quem spiritum appellauere, rei cuiusque vim naturamq; fouentem & arcetem. cauffæ antecedentes & antegressæ sunt *ποσοπαρκτικά* & *ποσηγύμνα αἴτια*, siue neçsariæ sint, siue non sint.

Non vt illa quidem) vt sine viso fieri nõ possit, nec tamen in visi impulsione neçsaria sit approbationis causa, sed tanquam principium & adiumentum, reliquo animi motu libero & soluto.

Sed reuertitur) Gellius libri 2. cap. 2. istam Chrysippi sententiam explicat & laudat: Alexander in libro de fato damnate videtur. *ἀλλὰ ἀφωεσμίνως ἕκαστον ποσὴν ὦν ποσὴν ποσὴν, ποσὴν ποσὴν τῶν θερμαίνοντι περι, & τῶν λίθων πῶ καπαφερομένω, καὶ κατὰ τῶν ποσωνὸς κωλομένω κωλίνδρω.* sententia est, Vt cylindrus ab impulsione externa principium motus habet, reliquum à sua mobilitate: sic in approbationibus principium est ab obiecta extrinsecus specie, reliquum ab animi libero motu.

Et quasi signabit in animo.) Ductum ab annulis signatorijs specie

G

in cera signatibus. Diogenes Laerti^o, τίω δὲ φαντασίαν εἶναι τύπωσιν ἐν ψυχῇ.
 τῶ ὀνόματος οἰκείως μετηγεγυμένω ἀπὸ τῆσ' τύπων ἐν τῶ κηρῶ ὑπὸ τῆ δακτυλῆσ' γυνομένων
 Extrinsecus pulsa) viso commota.

Sine causa antecedente) quanquam non necessaria, sed præcurrēte.

Distinctio) vt quædam perfectæ sint & principales, αὐτοτελή καὶ κύρια
 αἴτια: quædam adiuvantes, συναίτια, ex quibus fatum rexitur.

Hęc cum ita sint à Chrysippo explicata, si illi qui ne-
 gant assensiones fato fieri fateantur tamen eas non sine
 viso antecedente fieri, alia ratio est: sed si concedunt an-
 teire visâ, nec tamen fato fieri assensiones, quòd proxi-
 ma illa & continens causa non moueat assensionem,
 vide ne idem dicant. neque enim Chrysippus conce-
 dens assensionis proximam & continentem causam
 esse in viso positam, eam causam esse ad assentien-
 dum necessariam concedet: vt si omnia fato fiant,
 omnia fiant causis antecedentibus & necessarijs. Item
 que illi qui ab hoc dissentiunt, confitentes non fieri as-
 sensiones sine præcursione visorum, dicent si omnia
 fato fierent eiusmodi, vt nihil fieret nisi prægressione
 causæ, confitendum esse fato fieri omnia. Ex quo fa-
 cile intellectu est, quum vtrique patefacta atque ex-
 plicata sententia sua ad eundem exitum veniant, ver-
 bis eos, non re disidere. omninoque quum hæc sit di-
 stinctio, vt quibusdam in rebus verè dici possit, quum
 hæc causæ antegressæ sint, non esse in nostra potestate
 quin illa eueniant, quorum causæ fuerint: quibusdam
 autē in rebus causis antegressis, in nostra tamē esse po-
 testate, vt illud aliter eueniat: hanc distinctionem vtri-
 que approbant: sed alteri censent, quibus in rebus quū
 causæ antecesserint, non sit in nostra potestate, vt aliter

illa eueniant, ea fato fieri: quæ autem in nostra potestate sint, ab iis fatum abesse.

Hæc cum ita sint) Sic disceptat controuersiam Chrysippi fatum ex præcurrentibus causis & non necessarijs necessitatis, voluntariisque libertatem retinentis, & eorū qui fatum negant, vt eos verbis, non re disside re doceat: quod consequitur, explicata vtriusque sententia.

Fato fieri) sed liberas esse.

Alia ratio) Non enim tantum verbis, sed re etiam dissentient, si præcurrere visum negarent, & à se animum liberè sine specie oblata moueri dicerent.

Eam causam) proximam & continentem.

Vt si omnia fato) quod fieret, si causa necessaria & principalis esset.

Ab hoc dissent.) qui fato fieri omnia negant.

Eiusmodi) cuiusmodi fatum Chrysippus ponit: contra tamen omnium sententiam, & anteceptam animo informationem fati.

Omninoque) Repetit distinctionem causarum principalium & adiuuantium.

Eas fato fieri) Disputatio de vocabulo est, quid fatum sit. Nam hi qui fato omnia fieri negant, fatum tantum ponunt in principalibus & necessarijs causis: quæ quidè fati vera est notio, cui vim affert Chrysippus, vt aliquid in nostra potestate relinquat, nam contra omnium sententiam fatum necessitate liberat, & in prægressione causarum adiuuantium ponit. In quo ab Alexandro reprehenditur.

Ab iis fatum) in quibus tamen à Chrysippo etiam fatum ponitur. Docuit ergo paulo ante Cicero Chrysippum, dum aliquid in nostra potestate relinquat, in eorum sententiam esse delapsum, qui omnia fato fieri negant. Mox Epicurum dicet fatum sine necessitate sequi potius debuisse, quàm cōmentitios motus asferre. Nam ita defendere posset quendam esse animi motum voluntarium, si in fato necessitas nulla esset.

Hoc modo hanc causam disceptari oportet: nō ab atomis errantibus & de via declinantibus præsidium petere. Declinat, inquit, atomus. Primum cur? aliam enim quandam vim motus habebunt à Democrito impulsione, quam plagam ille appellat: à te Epicure grauitatis & ponderis. Quæ ergo noua causa in natura est quæ declinet atomum? aut num sortiuntur inter se quæ

declinent, quæ non? aut cur minimo declinent interuallo, maiore non? aut cur declinent vno minimo, non declinent duobus aut tribus? Optare hoc quidem est, non disputare. nam neque extrinsecus impulsam atomū loco moueri & declinare dicis, neque in illo inani per quod feratur atomus, quicquam fuisse causæ cur ea non è regione ferretur: nec in ipsa atomo mutationis aliquid factum est, quamobrem naturalem motum sui ponderis non teneret. Ita quum attulisset nullam causam quæ istam declinationem efficeret, tamen aliquid sibi dicere videtur, quum id dicat, quod omnium mentes aspernentur ac respuant.

Errantibus) non recta cadentibus in præceps.

Inquit) Epicurus. Primum) si declinatio motus est atomorū, cur alius eis & à Democrito, & à te motus tribuitur? à Democrito plaga, à te ponderis? Plutarchus, Δημόκριτος ἐν ἡμῶς τῆς κινήσεως τὸ καὶ πληγῆ. Idem etiam fatum ponebat: auctor Plutarchus in Cap. de necessitate. Hinc etiam optime explicari potest locus superior quo motum quendam oriri dicebat extra pondus & plagam: vt pondus ex Epicuri sententia dictum sit: plaga, Democriti: quem tamen locum paulo aliter ex Plutarcho sum interpretatus.

Minimo) quod appellauit Epicurus, vt ait antea Cicero, ἐλάχιστον.

Duobus) minimis interuallis.

Optare hoc) voluntatis alicuius & optati potius hoc esse videtur, quā disputationis & doctrinæ. Cicero in Lucullo, Somnia censet hæc esse Democriti non docētis, sed optantis. Cic. 2. Tuscul. Optare hoc quid est, non docere.

Inani) in vacuo spatio, in quo nihil est quod atomum pellat.

E regione) ad lineam.

Sui ponderis) cur declinet, non deorsum feratur suo pōdere. sunt enim Epicuro omnia corpora grauiā, vt docui.

Sibi dicere.) Nam se putat reperisse fati liberationem.

Nec vero quisquā magis confirmare mihi videtur nō modo fatum, verum etiā necessitatē, & vim omniū rerum, sustulissēq; motus animi voluntarios, quā hinc

qui aliter obfistere fato fatetur se non potuisse, nisi ad has commentitias declinationes confugisset. nam vt essent atomi, quas quidem esse mihi probari nullo modo potest, tamen declinationes istæ nunquam explicarentur. nam si atomis vt grauitate ferantur tributum est necessitate naturæ, quòd omne pondus nulla re impediende moueatur & feratur necesse est: illud quoq; necesse est, declinare quibusdam atomis, vel si volunt omnibus, naturaliter.

Non modo fatum) quando fatū à nonnullis sine necessitate ponitur, vt paulo ante à Chrysippo.

Vt essent atomi) Indiuidua corpuscula, quæ Epicurus rerum primordia putat, nulla cenfer Cicero.

Nam si atomis) vt grauitatis & ponderis motus in atomis necessarius est, ita declinationis motus. Ex quo euenit, vt quo commento fatum se depulsum putauit Epicurus, eo imprudens fatum constituat. necessarium esse motum ponderis non potest inficias ire, nisi suorum conuelat principiorum motum perpetuum, qui si non esset necessarius, non debuit excogitare declinationem ad fati depulsionem.

INDEX VERBORVM ET RERVM memorabilium, quæ in his commentarijs continetur.

A	17, 31, 36, 46	Archontes Athenien
Academia noua	Antecedentes causæ	ses 29
7, 8	15, 35, 40	Ἀρχὸς λόγος 37
Academici 5, 6	Antegressæ causæ 29,	Aristoteles 5, 7, 45
7, 8, 40	31	Arymphæi 16
Acusilas 14	Antipater poeta 10	Asconij locus 41
Ad præpositio 8	Appetitus, appetitio	Assensiones 46, 47
Aduentores 6	47	Atomi 33
A Estuans 23	Applicare se ad aliquē	Atomorū motus 28,
ex A Eternitate 41	46	32
Affectio astrorum 51	Arbiter honorarius	Atomorum declina-
Alcibiades 14	46	tio 28
Alexander Aphrodisiæ	Arcesilas, 5, 8, 14, 19	Augustinus 10

INDEX

ἀόρατα καὶ κῆρα ἀίτια	41	Distortum genus enū-	
60	de Diuinat. sec. 10,	ciandi	25
Axioma	5	19, 25	Declinatio motus 32
B	de Legib. 16		Dolabella Ciceronis
Bardus	17	Topicor. 15, 19, 24,	discipulus 7
Brumalis dies	10	29, de Oratore 14,	Dumetra Stoicorū 26
C	37, 42		δωρατῆ 4
Callimachi locus	19	in Pisonem 41	E
Campus	42, 14	pro Cecinna 46	Ebriofus 17
Canicula sydus	19	Cleanthes 22	ἐκλεκαὶ ἀίτια 59
Carneades 7, 29, 34,		Cœlu m pro aere 13	Efficientiam cohíben-
40, 41		Cogi 16	tes causæ 29
Catalepsis	19	Cohibentes efficien-	Εἰμαρσμένη 4, 35
Catonis locus	19	tiam causæ 26	Ελαχιστον Epicuri 32
Causa	42	Comprehensio 47	Eloqui 44
Causarū distinctio 59		Conclusio 40	ἐφ' ἡμῶν 40
60		Confatale 39	Epicurus 28, 29, 30, 31
Chaldaei	22	Confectū negociū 36	32, 33, 34, 35, 44.
Celsus	10	Coniunctio 19, 23	Epicuri principia 29.
Chrysippus 4, 5, 13, 14,		Connexum 19, 21	Equus, saxum 11
15, 19, 20, 21, 22, 23,		Contagio natura 10,	Euripides 39
26, 31, 35, 39, 40, 45,		12	F
48		Continens causa 59	Fabia 19
Ciceronis exercitati		Contorquere 25	Fabius 19
ones 7		Contortē concludere	Facta res 36
Ciceronis villa 6		25	Falli 23
Cicer. locus 14		Contortiones oratio-	Fatum 4
Epist. ad Pētum 26		nis 26	de Fato quæstio mo-
Epist. ad Papyriū 7		Crassum cælum 13	ralis 4
Epist. ad Varronē		Cypselus 21	Fatum est 38
4		κῆρα ἀίτια 16	Fortuito antegresse
ad Atticum 37		D	causæ 29
de Finib. prim. 32		Daphytas 10, 111	G
Academic. 16, 46		Declamitabat Cice-	Gellius 23
Tusculan. 25		10 7	Geometrae etiā astro-
Tuscul. prima 7, 8,		Dialectici, Stoici 31	logi 24
24		Diodorus 4, 5, 14, 19,	Gryphes 16
Tuscula. quar. 17		21, 24, 26, 28, 29, 30,	H
Tuscul. quint. 46		35, 40, 42, 44	Harma 11
de Diuinatione 10,		Diodorei 42, 44	Herodotus 16, 21

INDEX

Hirtius	5,6	Motus tres Epicuro	Qua de re agatur	15
Hirtius & Dolabella	32		Quadriga	11
Ciceronis discipuli	7	cum Muliere esse	Quasi	6
Honorari ⁹ arbirer	45	Mulierofus	Quia	4
Homerus	39	N	Quintilianus	24
Horatij locus	13,14	Nonius	R	
I		Notare	Ratio	59
Icadius pirata	10	O	Redundantes loci	13
Idque	6	Orbes maximi, medij	Referre	39,40
Ignaua ratio	37	24	è Regione	29
Immutabiles caufe	37	ὄρμη	Regredi in finite	43
Inanitas	29	P	Rhetorica	8
Indiuiduum	35	Paufanias	S	
Inenodabilis	28	Percepta	Scipio AEmilianus	
Infinita coniunctio-		Perpendiculum	26	
nes	24	Pertij locus	Sexcenta	37
Instantia	37	Phantafia	Sext. Pompeius	10,17
Interrogare	37	Philoctetes	Signare	60
Interuentores	6	Physiognomon	Socrates à physiogno	
Iugulus	17	Pingues Thebani	mone notatur	17
Iuuenalis	14	Pirata	Stilpo	16
L		Plato	Stoici	5,8,9,10,13,15,
Laertius	33,37,60	Plauti locus	16,19,21,28,29,30,35	
Laij vxor	39	Plinij locus	40,42	
Laquei	13	Plutarchi loc ⁹	8,13,19,	
Legitimus	6	20,23,28, 32, 33, 37,		
ad Lineã mot ⁹	32,33	38,39,46,47		
λογικὴ	5	Pompeij porticus	14	
λόγος	59	Pomponius Mela	16	
Lucretij locus	16, 28,	Posidonius	10,11,13	
29,32,33		Præcepta	19	
M		Principales caufa	16	
Macrobij locus	4	Principiale tempus	16	
Manius	19	Problema	19	
Marcellus ter consul		πενηντὶ ἔτη ἀλλήαι	31 40	
41		πενηνταπεννηντὶ ἀπταί	31	
Medium ferire	46	Propertij locus	14	
Megarici	16	πεσσεχὸς ἀλλία	59	
Metopofcopi	17	Puteolanum	6	
Moralis	4	Q		
			Tenue cælum, solum,	
			13,14	
			Terentius	16
			Theorema	19
			Tranquilli locus	17
			Trophæum	16

11

INDEX

<p>Tusculane 8 V 24 Valerij locus 10, 11 Venę etiā pro arterijs 35</p> <p style="text-align: right;">R Ratio 17 Rationales loci 17 Ratione 22 Ratione 23 Ratione 24 Ratione 25 Ratione 26 Ratione 27 Ratione 28 Ratione 29 Ratione 30 Ratione 31 Ratione 32 Ratione 33 Ratione 34 Ratione 35 Ratione 36 Ratione 37 Ratione 38 Ratione 39 Ratione 40 Ratione 41 Ratione 42 Ratione 43 Ratione 44 Ratione 45 Ratione 46 Ratione 47 Ratione 48 Ratione 49 Ratione 50 Ratione 51 Ratione 52 Ratione 53 Ratione 54 Ratione 55 Ratione 56 Ratione 57 Ratione 58 Ratione 59 Ratione 60 Ratione 61 Ratione 62 Ratione 63 Ratione 64 Ratione 65 Ratione 66 Ratione 67 Ratione 68 Ratione 69 Ratione 70 Ratione 71 Ratione 72 Ratione 73 Ratione 74 Ratione 75 Ratione 76 Ratione 77 Ratione 78 Ratione 79 Ratione 80 Ratione 81 Ratione 82 Ratione 83 Ratione 84 Ratione 85 Ratione 86 Ratione 87 Ratione 88 Ratione 89 Ratione 90 Ratione 91 Ratione 92 Ratione 93 Ratione 94 Ratione 95 Ratione 96 Ratione 97 Ratione 98 Ratione 99 Ratione 100</p>	<p>8 24 10, 11 35</p>	<p>Motus res Epicuri 24 Vifa 46 Vitruuij locus 23 Voluntarius motus 35</p> <p style="text-align: right;">N Nomina 17 Nomen 17 Nomen 18 Nomen 19 Nomen 20 Nomen 21 Nomen 22 Nomen 23 Nomen 24 Nomen 25 Nomen 26 Nomen 27 Nomen 28 Nomen 29 Nomen 30 Nomen 31 Nomen 32 Nomen 33 Nomen 34 Nomen 35 Nomen 36 Nomen 37 Nomen 38 Nomen 39 Nomen 40 Nomen 41 Nomen 42 Nomen 43 Nomen 44 Nomen 45 Nomen 46 Nomen 47 Nomen 48 Nomen 49 Nomen 50 Nomen 51 Nomen 52 Nomen 53 Nomen 54 Nomen 55 Nomen 56 Nomen 57 Nomen 58 Nomen 59 Nomen 60 Nomen 61 Nomen 62 Nomen 63 Nomen 64 Nomen 65 Nomen 66 Nomen 67 Nomen 68 Nomen 69 Nomen 70 Nomen 71 Nomen 72 Nomen 73 Nomen 74 Nomen 75 Nomen 76 Nomen 77 Nomen 78 Nomen 79 Nomen 80 Nomen 81 Nomen 82 Nomen 83 Nomen 84 Nomen 85 Nomen 86 Nomen 87 Nomen 88 Nomen 89 Nomen 90 Nomen 91 Nomen 92 Nomen 93 Nomen 94 Nomen 95 Nomen 96 Nomen 97 Nomen 98 Nomen 99 Nomen 100</p>	<p>Z 46 23 35</p>	<p>Zeno 46 Zopyrus 23</p>
--	--------------------------------------	---	----------------------------------	--------------------------------